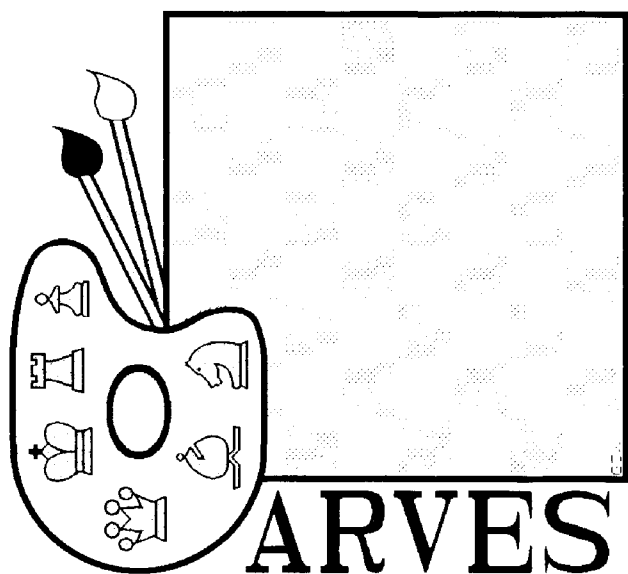

EBUR

Orgaan van de

ALEXANDER RUEB VERENIGING

voor Schaakeindspelstudie

Kwarttaalschrift, 6e jaargang, nummer 4, december 1994

Redactioneel

door Harold van der Heijden

Helaas moest ik op de ARVES-bijeenkomst van november verstek laten gaan. Als ik me goed herinner was dat de eerste keer sinds de oprichting van ARVES dat ik niet aanwezig kon zijn, en daar wil ik het eigenlijk ook bij houden. Zodoende miste ik wel drie belangrijke onderwerpen. Ten eerste natuurlijk de overdracht van de voorzittershamer van Rob Bertholée aan Jurgen Stigter. Afgezien van zijn inzet voor het algemeen ARVES-belang heeft Rob ook altijd oog gehad voor ons clubblad. Natuurlijk wil ik hem speciaal daarvoor op deze plaats nog bedanken. Jurgen Stigter bewijst met zijn uitvoerige bijdrage aan dit nummer, bestaande uit een persoonlijke introductie en een beleidsplan, dat ik me zelfs wat *EBUR* betreft ook geen zorgen behoefte te maken om de toekomst. Jurgen, veel succes! Het tweede belangrijke onderdeel dat ik misliep, waren de voordrachten van Ignace Vandecasteele en Gerard Bouma. Gelukkig heb ik van Vandecasteele inmiddels wel zijn fraaie boek, en stuurde Bouma zijn voordracht (met nog een aantal niet gepresenteerde voorbeelden) als kopij voor dit nummer in.

Ook een belangrijk onderwerp wat mij betreft was de oproep voor meer kopij voor *EBUR*. Ik vreesde dat dit nummer wel eens erg dun zou kunnen worden. Harm Benak nam deze taak voortreffelijk waar, hetgeen resulteerde in meerdere inzendingen. Hartelijk dank daarvoor.

Mijn afwezigheid was te danken aan congresbezoek in de Verenigde Staten. Dat is op zich niet belangrijk genoeg om in dit clubblad te vermelden, maar het congres vond plaats in Michigan, en wel in Grand Rapids om precies te zijn. En dat is een plaats die me bekend

in de oren klonk. En na enige nadenken bleek dat te kloppen. Want (minimaal) twee beroemde componisten woonden in deze plaats. Allereerst William Anthony Shinkman (1847-1933). In *The Oxford Companion to Chess* lees ik dat hij op zesjarige leeftijd van Bohemia naar de USA emigreerde, en dat hij uiteindelijk in 1893 'City Clerk' (gemeentesecretaris) van Grand Rapids werd. Zijn bijnaam was: 'the Wizard of Grand Rapids'. Otto Wurzburg (1875-1951) is zelfs geboren in Grand Rapids en woonde daar gedurende zijn gehele leven. Hij werkte in het plaatselijke postkantoor. Beiden maakten hoofdzakelijk problemen, maar toch zijn van hen ook enkele studies bekend (Wurzburg: 2 in mijn bestand, allebei samen met Shinkman, en van Shinkman nog 16 andere studies). Ik, of beter gezegd mijn vrouw, ondervind natuurlijk enkele pogingen om ter plekke nog sporen van beide heren te vinden, maar helaas tevergeefs... Er is blijkbaar geen schaakclub (meer) in Grand Rapids. In een bar vond ik nog een schaaktafel, maar die leek me niet zo oud dat daar Shinkman nog ooit een van zijn problemen op kan hebben gedemonstreerd.

Naar aanleiding van mijn boekbespreking in het vorige nummer over het boek *The Platon Brothers*, heb ik nog wat gecorrespondeerd met de schrijver Timothy Whitworth. Bij nader inzien (!) bleek ook de enige kritiek die ik zo ongeveer had, namelijk het ontbreken van een index voor studies die in de tekst zijn opgenomen, niet te kloppen! Zie bladzijde 143.

Ik gaf ook nog enkele ontbrekende studies. Whitworth meldt dat de pion van a5 absoluut noodzakelijk is om 3.Le5+ te kunnen weerleggen, en dat de auteurs dat ook ver-

meldden in hun verzameld werk van 1928. Het feit dat dit zo expliciet genoemd werd zou kunnen betekenen dat iemand daarvoor heeft geclaimd dat de pion overbodig is, zo redeneert Whitworth. De versie van De Feijter van no. 116 is gemaakt omdat hij twee pionnen wilde besparen, maar bovendien om een winststelling van Loper + pion tegen Toren te bereiken met de pion niet verder dan de vijfde rij, zo schrijft Wouter Mees me. Whitworth meldt nog dat diagram nummer 3 in mijn boekbespreking waarschijnlijk een voorloper is van nummer 112 en dat diagram 4 no. 146 uit het boek is, zonder de eerste vier zetten. Ik heb later nog vier andere studies van de Platon's ontdekt. Ook daarover heeft Whitworth al de nodige informatie verstrekt. Mogelijk kom ik daarop nog een keer terug in *EBUR* mocht blijken daar behoefte aan te bestaan. Soortgelijke 'opschoonacties' worden ondernomen voor Mattison en Kubbel.

Graag ontvang ik weer veel kopij voor het volgende nummer. Het liefst natuurlijk op diskette. Uw favoriete tekstverwerkingspakket zou best een andere kunnen zijn dan de mijne. Stuur daarom altijd naast een normaal gesaved bestand ook een ASCII-bestand mee, en graag ook een print (mocht het echt niet lukken). Diagrammen wijven is niet zinvol, omdat ik vanwege redenen van uniformiteit die toch opnieuw aanmaak.

Ook bestanden via modem zijn zeer welkom (neem dan even vooraf telefonisch contact op). Maar denk nu niet dat kopij per fax of gewoon ouderwets per brief niet mag. Graag!

De uiterste inleverdatum voor kopij voor *EBUR* 1995/1 is 1 maart 1995.

Uw nieuwe voorzitter

door Jurgen Stigter

Hierbij wil ik mij even kort voorstellen. Ik ben 41 jaar en wiskundige (logica en grondslagen van de wiskunde), onlangs gepromoveerd in de informatica (kennis-gestuurde systemen). Van jongs af aan ben ik geïnteresseerd geweest in het eindspel vanwege de mogelijkheid die het biedt om (wiskundige) zekerheid te krijgen over de waarde van een stelling - voor opening en middenspel is dit nog niet haalbaar. Bij mijn club, U.S. (Universitaire Sportvereniging afdeling Schaken van de Universiteit van Amsterdam), hebben we heel wat punten verdiend met het goed analyseren van afgebroken partijen. Ik herinner me bijvoorbeeld aan een T-eindspel met een pluspion waarin ik door behoedzaam manoeuvreren erin slaagde om mijn K in 20 zetten een P-sprong te laten maken (de rest van de stukken stond nog of weer op dezelfde plaats). Toen (na ruim 90 zetten) wilde mijn tegenstander eindelijk opgeven (en wonnen we de wedstrijd met 41/2-51/2, ondanks de prognose 5-5 van de tegenstander). Bij zulke analyses treden vaak studie-

achtige wendingen op! Ik heb zo'n 15 jaar KNSB-competitie gespeeld, mijn KNSB-rating is ruim 300 punten lager dan die van mijn voorganger (doordat ik teveel blunders maak of doordat de opening mij teveel energie kost), maar mijn recente ICCF-rating maar liefst 2400 (internationale correspondentie-schaakrating). Ik ben een keer clubkampioen geworden (omdat men mij uit het eerste team had gezet), en 5 jaar penningmeester geweest van U.S. (huidige naam na fusie met Watergraafmeer en daarna weer met MEMO: Euwe). Mijn liefhebberij (die mij van de bestudering van de schaakopening afhoudt) is het verzamelen van schaakboeken, waarbij ik naast boeken op het gebied van bi(bli)ografie, (culturele) geschiedenis, psychologie, filosofie, computerschaak &c., i.h.b. eindspelboeken verzamel. Mijn totale collectie is beschreven op circa 2750 systeemkaarten geordend naar auteur (en jaar voor toernooiboeken). Mocht u een schaakboek zoeken, dan kan ik u daarbij helpen!

Een opvallend probleem is het feit dat er geen bibliografie van de schaakliteratuur bestaat; hoogstens deel bibliografieën en catalogi van bibliotheken. Voor het gebied dat de ARVES bestrijkt bestaat hetzelfde probleem (zie punt 4 van de beleidsnotitie).

Ik ben lid van de KNSB, NBC, CSVN, ICCA, ARVES en de zogenaamde Königsteingruppe die de oorsprong van het schaak bestudeert.

In plaats van belofte te doen verwijs ik naar de beleidsnotitie. Ik hoop dat de ARVES een toekomst met veel leden en vol activiteiten tegemoet zal gaan!

Tenslotte nog een vraag: in een partij kwam ik eens tot de volgende soort van positie: Wit: pion b2, Kg3, Pc4; Zwart: Kg5, pionnen e5, f5, g4. Wit bleek in staat om de drie verbonden vrijpionnen tegen te houden en met zijn vrijpion te promoveren. Zijn er studies met dit materiaal (te maken)?

BELEIDSNOTITIE en OPROEP

Hieronder volgt een lijst van onderwerpen die van belang zijn voor onze vereniging. Aanvullingen en ideeën zijn natuurlijk altijd welkom. Vooraf de meest praktische en urgente punten [1]:

1. Het maken van promotiemateriaal.

Er wordt gedacht aan het maken van een introductienummer van *EBUR*. Hierin kunnen goede stukjes uit het verleden staan,

maar vooral stukken voor beginners. Verder is natuurlijk iedere andere interessante kopij (maar niet te moeilijk!) geschikt. Tevens moet er een folder (bijv. een A4-tje) komen met een korte om-

1 Dit is een uittreksel uit de volledige lijst, maar met extra commentaar.

schrijving van ARVES (voor open dagen, markten, &c.). Tenslotte zou er ook een inleidend artikel in *Schakend Nederland* hierbij aan moeten sluiten.

OPROEP: Redacteur(s), ideeën en bijdragen gevraagd!

2. Meer in de openbaarheid treden.

M.b.v. het onder 1. genoemde materiaal zou ARVES betere mogelijkheden hebben om in de openbaarheid te treden, bijv. op open dagen van het Max Euwe-centrum. Verder zouden we veel beter gebruik moeten maken van onze "bekende" leden.

3. Meer samenwerken met verwante organisaties zoals de probleembond. Dit heeft als voordeel dat je samen sterker staat. Verder lijkt de Probleembond vrij veel op de ARVES (ze hebben onder andere hetzelfde probleem als de ARVES: vergrijzend ledenbestand!).

4. Ontsluiting eindspelliteratuur. De beschikbaarheid van de eindspelliteratuur is teleurstellend door de moeilijke toegankelijkheid en de onbekendheid met het bestaan überhaupt van eindspelpublicaties en -bronnen. Daarom is het maken van een

bibliografie van de eindspelliteratuur van groot belang. Een praktische methode die tevens kan bijdragen aan een betere toegankelijkheid is de volgende: begin met lijsten van de aanwezige literatuur in grote collecties en de bekende, maar onvolledige bibliografieën, aangevuld met een lijst van niet aanwezige, maar schijnbaar wel bestaande literatuur voorzover deze niet op een andere lijst voorkomt. Voeg deze lijsten samen, verspreid het resultaat en verbeter aan de hand van reacties daarop. Tenslotte kan ooit nog een echte "wetenschappelijke" bibliografie gemaakt worden (zoveel mogelijk aan de hand van bekende exemplaren). Tevens zou het dan mogelijk worden om (bijna) alle eindspelstudies in een database op te nemen (heeft Harold tenminste nog wat te doen).

OPROEP: Catalogus van uw eindspelcollectie, bijdragen en ideeën voor ontsluiting van eindspelliteratuur gaarne sturen aan: Jurgen Stigter, Molslaan 168, 2611 CZ Delft; of bel: 015-138317.

Korte lijst beleidsnotities.

De ARVES houdt zich bezig:

- * compositie van eindspelstudies
- * theorie van eindspelen
- * praktische eindspelen

Daartoe behoren de volgende activiteiten:

componeren

- * organiseren toernooien
- beoordeling van toernooien
- maatstaven voor de beoordeling
- = PCCC
- gedragscode voor componisten
- (2) = PCCC
- anticipaties - zie ontsluiting
- * onderzoek naar het proces van componeren
- kunstmatige (dwz computer-) studies
- * organiseren (ARVES) bijeenkomsten
- onderlinge contacten
- voordrachten
- publicaties

ontsluiting (eindspel & studies)

- * ARVES bibliotheek
- * openbare bibliotheken
- * particuliere bibliotheken
- * bibliografie (maken!)
- * databases
- UIF (user interface) verbeteren

-
- 2 Rob Bertholée [brief 18-9-94]: "Een idee wat ik zelf al heb vanaf het moment dat ik gevraagd werd als voorzitter van ARVES, is het opstellen van een protocol ter bescherming van eindspelstudies als geestelijk eigendom. ARVES is op te vatten als branchevereniging, namelijk in de eindspelcompositie. ARVES is hierin uniek in Nederland (en zelfs in de wereld). Het staat de vereniging vrij om regelgeving voor haar leden op te stellen. de bedoeling is om hierin de ongeschreven erecode die voor de eindspelcompositie bestaat, vast te leggen. deze kan dan, volgens goed rechtsgebruik, algemeen bindend verklaard worden voor de gehele branche, dus ook voor de niet-leden. Het resultaat zou moeten zijn een betere bescherming van de componist en zijn geesteskind. Om hiertoe te geraken, zal een reglement kunnen worden opgesteld, waarin dit belang centraal staat. Wat echter noodzakelijk is, is een orgaan binnen de vereniging, bijvoorbeeld een commissie met expertise in anticipatieonderzoek en correctheidsanalyse, die over voorkomende problemen en geschillen een uitspraak doet. mijn advies is om die uitspraak bindend te laten zijn."

begrijpelijk maken van studies
en theorie (mbv KI) (3)
systematiek
* overzichten
artikelen
tijdschriften (*EBUR*, *EG* (4))
boeken (boek van het jaar, publicatiefonds)
recensies
* promotiemateriaal / populaire
inleidingen
introductie*n*. *EBUR*
* cursussen

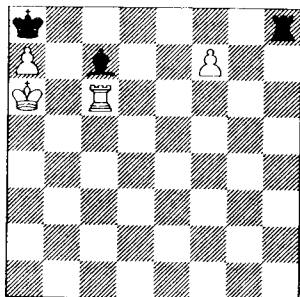
contacten
* uitwisseling
EBUR/EG
databases
toernooi-aankondigingen en -
uitslagen (INFOBlatt)
onderling - zie organiseren bij-
eenkomsten
* KNSB
rubriek *SN*
inlegvel in *SN*
* MEC
bijeenkomsten
aankondigingen activiteiten
* FIDE: FIDE-commissie PCCC
(Permanent Commission for

Chess Composition) == *EG* 111
suppl.
* Probleembond
* Teletekst (huisschakers) [voeg
oploswedstrijd toe]
* overig
schaakclubs
voordrachtenmap
cursus Volksuniversiteit (VU)
CSVN, *ICCA* (computerschaak)
NBC (5)
* oploswedstrijden [zie ook Te-
letekst]

- 3 Zie *ICCA-journal* June 1994, p. 51-62: Self-annotating elementary endgames (Rainer Seidel); *ibid.* p. 75-77: Weak zugzwang: statistics on some chess endgames (Ingo Althoefer, Bernhard Walter); *ibid.* p. 78-80: More, and more perfect prose (John Nunn) en (p. 81-82): [Review of] *Secrets of pawnless endings*. Verder zie: Chess Art in the Computer Age (Noam D. Elkies) in *American Chess Journal* Number 2.
- 4 Een manier om de verspreiding in de voormalige Sovjet-Unie te ondersteunen is de invoering van "steunabonnementen": (Westerse) abonnees betalen een extra abonnement voor een behoeftige abonnee; hetzij voor een door henzelf aan te wijzen persoon, hetzij via een lijst van daarvoor in aanmerking komende mensen (die John Roycroft zou kunnen (helpen) opstellen). De methode is in de wetenschappelijke wereld op dit moment heel gebruikelijk (bij wiskunde/informatica).
- 5 Nederlandse Bond van Correspondentieschakers; zie bijv. serie over pionneneindspelen door Van Perlo in *Schaakschakeringen*.

Helaas

door Ignace Vandecasteele

Recent ontdekte ik dat de mooie studie van Oldrich Duras uit 1933 (*Ceskoslovensky Sach*), helaas, nevenoplosbaar is. Na **1.Tg6! Tf8 2.Te6 La5 3.Te7 Ld8** wint niet alleen **4.Te8 Th8 5.Tg8! Txc8 6.fxc8L!**, maar ook **4.Tb7!** met **4...L- 5.Tb8+ Txb8**

6.axb8D+ Kxb8 7.f8D mat. Speelt zwart na **4.Tb7!** b.v. **Le7** of **Lc7** dan slaat de toren eerst de loper: **4...Le7 5.Txc7 Td8 6.Te8 Txe8 7.fxe8D mat** of **4...Lc7 5.Txc7 Td8 6.Tb7 (of Te7) Td6+ 7.Kb5 Td8** (er is niet beter) **8.Tb8+ etc.... Jammer!**

(Un) solved Mysteries

door Harm Benak

Over studie 11 waren de meningen nogal verdeeld. Over één ding waren alle oplossers (4 stuks) het echter eens, en dat was de volgende variant;

(wit: Kd3 Lh5 d2, f6; zwart: Ka5 Ld5 f4, g3, g7)

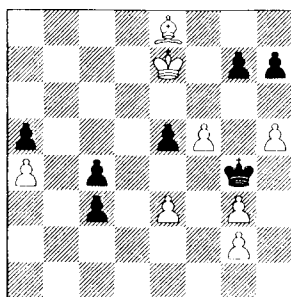
1.Kf3 Le1 2.Lxg3 Lxg3 3.Ke4 Le1 4.Kd5 Lxb4 5.Kc6 remise.

Marcel van Herck was van mening dat zwart veel sterker had, en liet hem 1...Ke1! spelen. Volgens hem was dat winnend. Willink dacht dat na 1...Ke1 wit remise kon maken met 2.Le7. Omstreeks dezelfde tijd ontving ik een brief van Harold, met daarin bericht dat Alain Pallier, de ontdekker van de twee studies, ook de oplossing had! Hij had via Jean Mennerat fotokopieën van de handgeschreven oplossing gekregen. Wat nu dus volgt, is de door de componist bedoelde oplossing:

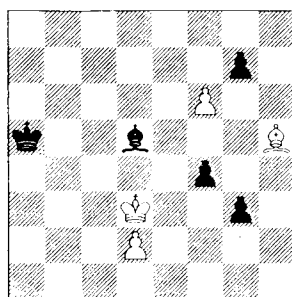
1.Kf3 (1.Lxg3? Lxg3 2.Kxg3 Ke2 3.Kf4 Kd3 4.Kf3 Kc3 5.Ke3 Kxb4) 1...Ke1! 2.Lxg3 Lxg3 3.Ke4! en nu 3...Ld6 4.Kd5 Lxb4 5.Kc6 of 3...Ke2 4.Kd5 Kd3 5.Kc5 of 3...Lf2 4.Kd5 Kd2 5.Kc6 remise.

Dus 1...Ke1! is inderdaad sterk, maar niet genoeg voor de winst! Volgens mij kan wit echter ook remise maken met de zet van Willink: **1.Kf3 Ke1 2.Le7 Kd2 3.Ld6 Kc3 4.Ke2 Kc4 5.Kf1 Kd5 6.Le7!** en zwart komt niet verder. Is dit correct of niet?

Over studie 12 waren alle oplossers het met de oplossing van Fischer eens. Ik geef hier de varianten van Mees:

12) Fischer: winst

13) ? remise

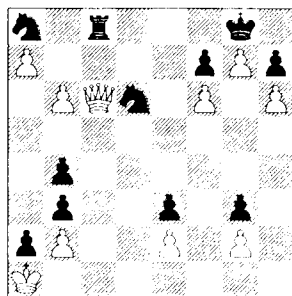
1.f6! gxf6 (1.Ld7? kg5! 2.h6 gxh6 3.f6 c2 4.f7 c1D 5.f8D Da3+; 1.Lg6? c2 2.f6 c1D 3.fxg7 Da3+ 4.Kd7 Dxa4+ 5.Kc7 hxg6 6.g8D Kxh5) 2.Lg6! hxg6 3.hxg6 c2 4.g7 c1D 5.g8D+ Kf5 6.Dh7+ Kg5 7.Kf7 en wint.

Het is overigens nog onduidelijk wie F. Fischer nu precies was. Er is weinig over hem bekend; Harold vond in *Le Monde des Echees* dat zijn voornaam Felix is (klinkt frans, nietwaar?), maar dat hij in Londre (Londen) woonde op het moment van publicatie van zijn studies. Wie meer over hem weet, kan schrijven.

Dan nu de nieuwe mysteries.

Van studie 13 is de componist onbekend. De studie werd ingezonden voor het Nederlandse Schaak Bond toernooi 1922-1923. De oplossing is nooit gepubliceerd.

Over studie 14 is alleen bekend dat deze gemaakt is door M.Dutreeuw.

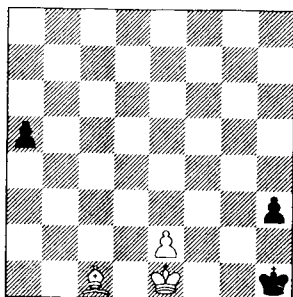
14) ? winst

Uw reacties, nieuwe mysteries en andere opmerkingen kunt U weer opsturen naar onderstaand adres (LET OP; ik ben verhuisd!). Stuur U s.v.p. wel Uw bijdrage twee weken voor de dead-line van de EBUR.

Harm Benak
Hogewoerd 40-A
2311 HN Leiden

Toch Correct

door Ignace Vandecasteele

1) wit aan zet wint

Op de jaarlijkse ledenvergadering in november, demonstreerde ik een originele studie uit de introductie van mijn pas verschenen boek *64 studies op 64 velden*. Ik toonde aan dat Wit in bovenstaand diagram na 1.Kf2 a4 niet

kon winnen met de voortzetting 2.e4?. Men zie: 2...a3 3.Kg3 h2 4.Kh3 a2 5.Lb2 Kg1 6.Ld4+ Kh1 7.Le5 Kg1 8.Lxh2+ Kf2 9.Le5 Ke3 en het witte pionnetje sneuvelt. Remise dus. Toen ik de leden de juiste voortzetting voorschotelde, namelijk 1.Kf2 a4 2.Lb2!! a3 3.La1! (de pointe van de vorige zet) 3...a2 vervolgde ik met 4.e4. De schrandere Marcel van Herck merkte toen terecht op dat ook hier 4.Kg3 wint. En daar heeft hij gelijk in. Maar indien Zwart niet 3...a2 speelt, maar 3...h2!, dan gaat 4.Kg3 niet. Men zie weerom: 4...Kg1 5.Ld4+ Kf1 6.Kxh2 Kxe2. En het witte pionnetje sterft "op zijn kot". Enkel 4.e4! is hier dan winnend. Een zet als bijvoorbeeld 4.Ld4 geeft slechts pat na 4...a2 5.e4

a1D 6.Lxa1. Het verdere spelverloop gaat na 4.e4! als volgt: 4...a2 5.Kg3 Kg1 6.Ld4+ Kh1 7.Kh3! a1D 8.Lxa1 Kg1 9.Ld4+ Kh1 10.Le5 Kg1 11.Lxh2+. En wit wint.

Toch correct dus! In het boek zijn de zetten 3...a2 en 4...h2 om onbegrijpelijke redenen verwisseld en dus fout. Te corrigeren dus met een rode stift. Ter verduidelijking nogmaals de oplossing van de studie: 1.Kf2 a4 2.Lb2!! a3 3.La1! h2! 4.e4! a2 5.Kg3 Kg1 6.Ld4+ Kh1 7.Kh3! a1D 8.Lxa1 Kg1 9.Ld4+ Kh1 10.Le5 Kg1 11.Lxh2+.

Bedankt voor de opmerksaamheid, Marcel.

naschrift

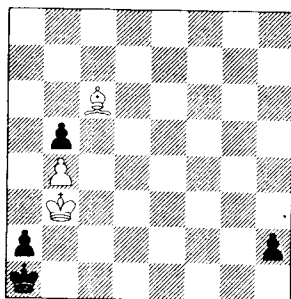
van de redactie

Wij vonden nog enige variaties op dit thema in andere studies. De eerste (diagram 2) had Harm Benak ooit op *teletekst* geplaatst, de andere ontdekte Harold van der Heijden in zijn database:

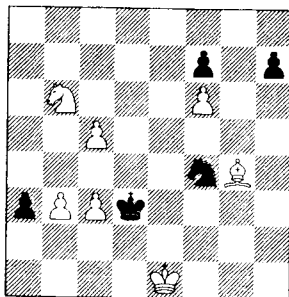
2) Balazs, J

3e prijs Wenen Trn 1964

1.Lh1! Kb1 2.Le4+ Ka1 3.Ka3 h1D 4.Lxh1 Kb1 5.Le4+ Ka1 6.Ld5 wint

2) wit aan zet wint

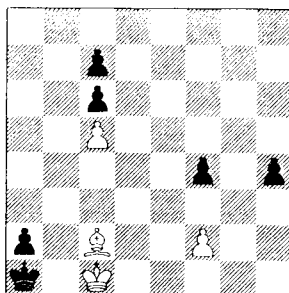

3) wit aan zet wint

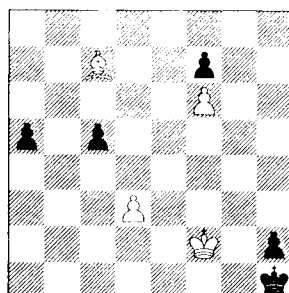
3) Perkonaja, P

2e prijs *Apu* 1959 (1357#322)

1.Lf5+ Kxc3 2.Lb1 Pd3+
3.Kd1! Pxc5 4.Pa4+ Pxa4
5.bxa4 Kb2 6.La2 Kxa2 7.Kc2
h5 8.a5 h4 9.a6 h3 10.a7 h2
11.a8L! (11.a8D? h1D 12.Dxh1)
11...Ka1 12.Kb3 a2 13.Le4!
h1D 14.Lxh1 Kb1 15.Le4+ Ka1
16.Lg6! fxc6 17.f7 wint

4) wit aan zet wint

5) wit aan zet wint

4) Mugnos, J Carlsson, O

Finales Artisticos Razonados
1976

1.Le4! h3! 2.Kc2! h2! 3.Kb3! f3
4.Lxf3 h1D 5.Lxb1 Kb1 6.Le4+
Ka1 7.Lxc6 Kb1 8.Le4+ Ka1
9.Ka3! c6 10.Lxc6 Kb1
11.Le4+ Ka1 12.Ld5 wint

5) Molsjanovski, J

Isvestia 1925

1.Le5 a4 2.d4! cxd4 (2...c4 3.d5
c3 (3...a3 4.d6 a2 5.d7 c3 6.d8D
a1D 7.Dd5+) 4.d6 c2 5.Lf4!)
3.Lxd4 a3 4.Kg3! a2 5.Kh3 a1D

6.Lxa1 Kg1 7.Ld4+ Kh1 8.Le5
wins

ARVES-uitgaven

door Ton van Oosterhout

De volgende boeken of clubbladen zijn nog leverbaar. Bij bestelling van het boek *Endgame Study Composing in the Netherlands* worden geen portokosten in rekening gebracht, bij de andere boeken/tijdschriften wel.

Endgame Study Composing in The Netherlands

Carel Mann

Chess Men in the Endgame Study 1-3

Eindspelkunst

Over Zetdwang

f 35,-

f 10,-

f 15,-

f 35,-

f 10,-

EBUR 1e jaargang 1989 4 nummers

EBUR 2e jaargang 1990 4 nummers

EBUR 3e jaargang 1991 3 nummers

EBUR 4e jaargang 1992 4 nummers

EBUR 5e jaargang 1993 4 nummers

EBUR 6e jaargang 1994 4 nummers

f 10,-

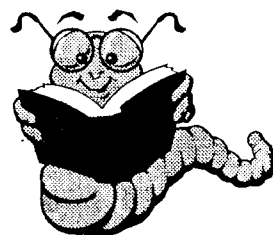
f 10,-

f 7,50

f 10,-

f 10,-

f 10,-

De boeken kunnen besteld worden bij bovengetekende (adres: Max Havelaarlaan 341, 1183 LW Amstelveen) en zullen met nota worden toegestuurd. Het verschuldigde bedrag dient dan te worden overgemaakt op het gironummer 54095 t.n.v. Arves, Laren.

Welke zet ging vooraf? (3)

door Wouter Mees

Citaat van Donner (*De Koning*, p.101): "De schaker is op het 'straks' gericht. Hoe de situatie ontstond waarin hij staat moet hem volkomen onverschillig laten. Op geen enkele wijze is het voor hem interessant hoe zijn positie een zet geleden was. Hij gaat van zet tot zet..."

Dat geldt nu juist niet voor de eindspelstudiecomponist. Die heeft zich tot taak gesteld het 'heden': de gewenste (eind)stand, van uit het 'verleden': de gezochte (begin)stand, te laten herleven. Een niet geringe mentale ommezwaai voor de partijspeler pur sang! En al is mijn moeizame vorige stukje niet bedoeld als ontmoedigingsbeleid, propaganda voor de studiecomponist zou er toch anders uit moeten zien. Het valt nu eenmaal niet te ontkennen: de compositie is moeilijk. Nog steeds geldt: 1% inspiratie, 99 transpiratie. Al ploeterend moet men verder zien te komen, een andere weg is er niet.

Toch hebben mijn stukjes wel enkele reacties opgeleverd; echter nog niet van nieuwelingen. De stelling van Moeschenko (vorige nummer p.16) werd door Van Herck, Benak en Muzerie gereproduceerd. Benak en Muzerie zijn daarbij 'vrijwillig' nog wat verder gegaan; Be-

nak door tevens een kleine uitbreiding (helaas nog incorrect) te produceren, en Muzerie door nog wat verder 'terug te stappen' (zie [diagram 1](#)). Dat is het ware componistenbloed! Wel is de waarschuwing op zijn plaats dat de strijd T+P tegen D volkomen afgegraasd terrein is, en originele vondsten praktisch uitgesloten zijn. Moeschenko's studie was ook allerminst origineel. Goed oefenterrein, zeker; echter geen illusies!

Voor ongeduldige lezers volgt nu eerst (onder verwijzing naar de over de notatie gemaakte afspraken) een beknopt antwoord op de bij de stellingen 2 en 3 uit het vorige nummer gestelde vraag. Van nr.2 (Kf4, Ta1; Kh5, Dg6) was de voorafgaande zet 9...Dg1x(wL)g6, na 9.Lb1-g6+ of 9.Lb1xg6+ van wit. Verwezenlijkt in een studie van Goerwitsj & An.Koeznetsov (zie [diagram 2](#)). Echter bleek de uitspraak dat er maar één plausible retrozet zou zijn onjuist. Marcel van Herck geeft namelijk als alternatief 9...Kh4x(wD)h5, na 9.Dh8x(zP)h5. Op [diagram 3](#) zijn uitwerking. Wie maakt een alerte opmerking over het standveld van de wT?

Van nr.3 uit het vorige nummer (Kf6, Tg2; Kh7, Dg8) kwam als enige plausible

voorafgaande zet slechts 9...Db8x(wD)g8 in aanmerking, na 9.h7-g8D+ (of 9.f7xg8D). Waarom moest de dame van b8 af komen? Wederom van Van Herck een uitwerking ([diagram 4](#)). Bezitters van *Mat v Etjoedach* (Nadareishvili & Akobija, 1990) zullen twee andere nagenoeg passende uitwerkingen kunnen vinden ([diagram 5 en 6](#)). Waarop slaat 'nagenoeg'?

Maar nu de behandeling van de tweede stelling uit mijn eerste stukje. De stand was: Kh1, Te1, pi a4, e7; Ke8, Tb2, met zwart aan zet; en gevraagd werd de voorafgaande zet van wit. Maakt het eigenlijk verschil of een zwarte dan wel een witte retrozet gevonden moet worden? Bij een goed geslaagde studie is er op elk moment maar één goede zet voor wit; die dus beter is dan alle andere zetten. Daarentegen is voor zwart nooit een goede zet voorhanden, hoe briljant of diepzinnig de poging ook is. Zijn mogelijkheden zijn alle even 'slecht' (althans bij winstudies; bij remisestudies ligt dat anders, waarom?), immers gedoemd om 'in schoonheid te sterven'.

Dus: Bij het zoeken van een witte retrozet dient men beducht te zijn voor (vanuit de

retrostand) een concurreren-de 'betere' zet, die dus een nevenoplossing zou veroorzaken. Bij een zwarte retrozet moet men attent zijn op een 'betere' mogelijkheid, die onoplosbaarheid zou veroorzaken. In beide gevallen gaat het er om zetten op te sporen, die **te goed** zijn. En het mis-schien wat verrassende ant-woord is dan ook dat het wei-nig verschil maakt of een zwarte dan wel witte retrozet gezocht moet worden.

Altijd is de eerste stap een analyse van de stelling. In dit geval gaat alles 'volgens het boekje'. Om remise te maken zal zwart aan zet een pion moeten veroveren. Slechts 9...Ta2, 9...Tb4 of 9...Tb7 komen in aanmerking. Na 9...Ta2 10.Te4 is de winst manifest (10...Tb/c1 11.a5 etc.) Op 9...Tb7 (dreigt 10...Txe7) of 9...Tb4 volgt 10.a5 Tb5 11.a6 Tb6 12.a7 Ta6. Hoe nu verder? De mooie combinatie 13.Tg1 Kxe7 (of 13...Txa7 14.Tg8+ en 15.Tg7+) 14.Tg8! Txa7 15.Tg7+ staat in alle leer-boekjes. Het is duidelijk dat 13.Tf1? onvoldoende is; de toren moet op afstand schaak kunnen geven. Dit leidt tot de belangrijke conclusie dat de beginstand met wK op g1 in plaats van h1 remise op zou leveren.

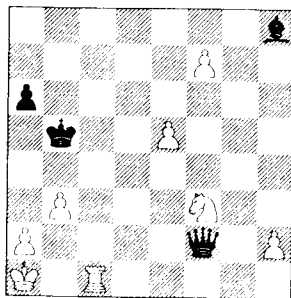
En nu dan de retrozet. Dat er tal van mogelijkheden zijn zal geen opzien baren. Doel-matig is hier misschien het elimineren van mogelijkhe-den, die niet in aanmerking

komen. Zoals 9.e6-e7, omdat dan nagenoeg elke andere witte voorzetting eveneens tot winst zou leiden. Of een slagzet op e7, zoals 9.d6x(zpi)e7, omdat 9.Telx(zpi)e7+ even goed is. Zo ook: 9.a3-a4 (9.Tel-e3 is even goed); 9.Kg1-h1 (9.Tel-e4 even goed); 9.Tc1-e1 (9.Tc1-c7 even goed). Maar 9.a2-a4, 9.Tal-e1 of 9.Tg1-e1 zijn wel degelijk zonder concurrentie, om niet te spreken van alle slagzetten op a4, e1 of h1. Is daarmee de kous af? Best mogelijk dat op deze manier een mooie studie te fabriceren valt. Maar van één pikanterie van de stelling is dan geen gebruik gemaakt: de positie van de wK op h1 en niet op g1. De mogelijke retrozetten 9.K(in schaak!)h2-h1 of Kg2-h1, en géén concurrerende zetten zoals Kg2-g1?, waren nog niet in be-schouwing genomen. Een ty-pisch studie-zetje, dat aan een 'gewoon' eindspel een 'bui-tengewoon' smaakje geeft. Speurneuzen stellen zich dan direct de vraag wat de vorige retrozet geweest zou kunnen zijn. Zou 8.Kf3-g2 Tb3-b2+ (9.Kg2-h1) correct zijn?? En zo komen Van Herck en Mu-zerie tot de stelling: Kf3, Tel, pi a2, e7; Ke8, Tb2, met als winstvoortzetting (in 'gewo-ne' notatie): 1.a4 Tb3+ 2.Kg2 Tb2+ 3.Kh1 etc. Correct! Op **diagram 7** de studie van Koroljkov, waar deze opgave aan ontleend is. Zó eenvoud-ig. Maar wel drie bladzijden analysewerk in zijn boek!

Als nieuwe opgave **diagram 8**. Er is maar één plausibele retrozet voor zwart. Even een vraagje: Doet dat er nu wat toe, of niet?

N.B. Niet alleen voor 'gevor-derden'. Ook een tachtigjari-ge kan 'beginneling' zijn.

1) H. Muzerie

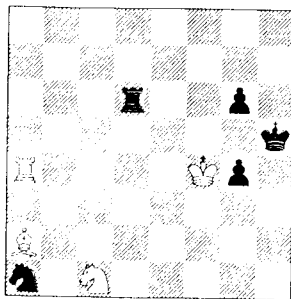

1) wit wint

Winst door 1.f8D Lxe5+ 2.Pxe5 Dxf8 3.Tc5+ etc.

2) A. Goerwitsj & A. G. Koeznetsov

le e.v. *Sjachmatny* 1967

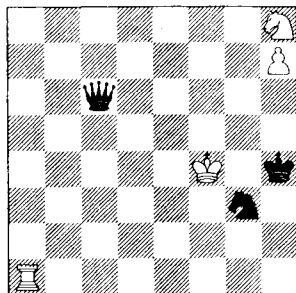

2) wit wint

1.Lb1 Tf6+ (de wK moet weg!) 2.Ke5! Tf1 3.Txa1 g3!

4. **Pe2 g2 5. Pf4+! Txf4!**
 6. **Kxf4 g1D 7. Lxg6+ Dxg6**
 8. **Th1 mat**

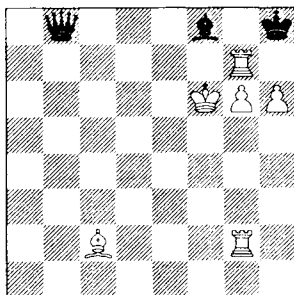
3) M. van Herck

3) wit wint

Winst door 1. **Pg6+ Dxg6**
 2. **h8D+ Ph5+ (of 2...Dh5**
 3. **Ta2 Kh3 4. Dc8+) 3. Ddxh5+**
 (K) **Dxh5 4. Th1 mat**

4) M. van Herck

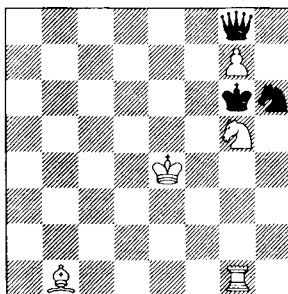

4) wit wint

Winst door 1. **Th7+ Kg8**
 2. **Th8+ Kxh8 3. g7+ Lxg7+**
 4. **hxg7+ Kg8 5. Lh7+ Kxh7**
 6. **g8D+ Dxg8 7. Th2 mat**

5) W. Mees

5e e.v. *Schakend Nederland*
 1983 (correctie)

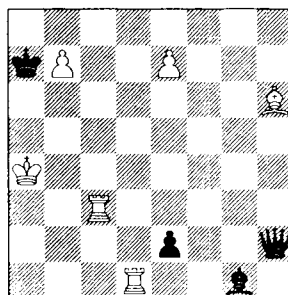

5) wit wint

Winst door 1. **Ph7+! Kxh7**
 2. **Ke5+ Pf5 3. Kf6! Dd8+**
 4. **Kxf5 Dd5+ 5. Kf6+ Kg8**
 6. **Lh7+ Kxh7 7. g8D+ Dxg8**
 8. **Th1 mat**

6) Y. Dorogov

Bakinski Rabotsji 1986

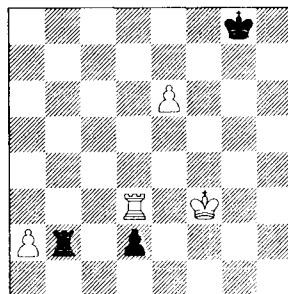
6) wit wint

Winst door 1. **Tb1 Dh4+**
 2. **Tb4 Dxb4+ 3. Kxb4 Lc5+**
 4. **Kc4 e1D 5. Le3 Dh4+**

6. **Kxc5 Da4 7. e8D Dxe8**
 8. **Tb3 Df8+ 9. Kc6+ Kb8**
 10. **La7+ Kxa7 11. b8D+**
 Dxb8 12. **Ta3 mat**

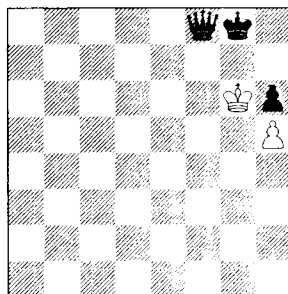
7) W. A. Korolkov

2e prijs Oezbekistan Comm.
 FK&Sp 1954 (Izbr. Etj.
 nr. 88)

7) wit wint

Winst door 1. **Td8+ Kg7 2. e7**
 d1D+ 3. **Txd1 Kf7 4. Te1**
 Ke8 5. **a4 Tb3+ 6. Kg2 Tb2+**
 7. **Kh1** en de opgegeven stand
 is bereikt. Zie verder tekst.

8) welke zet van zwart ging
 vooraf?

Boekbespreking:

Man & Paard, 130 schitterende schaakstudies

door **Harold van der Heijden**

ARVES-lid Robert Timmer doet met zijn rubriek *Man en Paard* in de KRO *Mikrogids* en *Studio* al sinds 1988 goed werk om de schaakstudie onder de aandacht van een groter publiek te brengen. Iedere week selecteert hij een eenvoudige studie (beperkt materiaal, heldere oplossing zonder al te veel zijvarianten). Desnoods wordt de inleiding van de studie weggelaten. De vraagstelling bij de stelling is nooit kortweg 'wit speelt en wint' of 'wit aan zet maakt remise', maar zodanig dat de aandacht meteen wordt getrokken. Bijvoorbeeld: 'De zwarte koning zit lelijk in de tang. Wat denkt u, kan hij zich nog tijdig loswerken?', of 'Wit zal snel met een pikante remisevariant op de proppen moeten komen, wil hij niet door de kleine vrijpion op a2 onder de voeten worden gelopen. Wat staat wit te doen?'. En ook de oplossingen worden in dezelfde stijl toegelicht.

Al eerder verschenen twee boekjes: *64 Bijzondere Schaakstudies* en *64 Bijzondere Schaakstudies II*, waarin de rubrieken van Robert Timmer gebundeld zijn. Een

paar weken geleden zag ik in de *Mikrogids* dat inmiddels het aantal rubrieken de 200 ruim had overschreden, dus ik zat al min of meer te wachten op het verschijnen van deeltje III. Maar..., het boek dat nu voor me ligt blijkt opeens 130 studies te bevatten! Een mysterie waar Harm Benak niet vies van zou zijn. Na te hebben vastgesteld dat het nieuwe boek (toch) geen enkele studie uit de twee vorige boekjes bevat, ben ik tot de slotsom gekomen dat de rubriek in *Mikrogids* waarschijnlijk later is gestart dan die in *Studio*.

Gezien de selectie-criteria voor de studies die ik boven al noemde, zou je verwachten dat bepaalde componisten bovenmatig aan bod zouden komen. Toch is Timmer er weer in geslaagd een brede keus te maken. De 130 studies zijn afkomstig van 101 verschillende componisten (soms gezamenlijk werk), hetgeen voldoende zegt. De ongekroonde koning van de 'elementaire studies' (étudettes), Pogosjants, ook nog eens de meest productieve eindspelstudie-componist al-

ler tijden, levert met 6 studies nog de grootste bijdrage. Wel verrassend is dat van onze vlaamse vriend, en miniatuur-addict Ignace Vandecasteele geen enkele studie in één van de drie boekjes te vinden is. Maar met onze ARVES-uitgifte *64 studies op 64 velden* tot zijn beschikking zal Timmer dit in de toekomst ruimschoots goed kunnen maken.

Gezien de doelgroep zullen de ARVES-experts niet verwachten specialistische verhandelingen in *Man & Paard, 130 schitterende schaakstudies* te zullen aantreffen. Maar om zelf ook een half-in-eindspelstudies geïnteresseerde bordschaker over de streep te kunnen trekken is dit boekje een uitstekend hulpmiddel. Dus een aardig presentje voor onder de kerstboom?

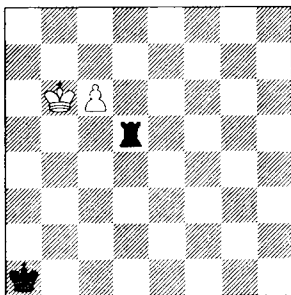
***Man & Paard, 130 schitterende schaakstudies* (ISBN 90 213 2244 6) door Robert Timmer is verschenen bij uitgeverij Cantecleer en kost f12,50.**

Voordracht

door Gerard Bouma

1) F.Saavedra

Weekly Citizen 18.05.1895

1) wit aan zet wint

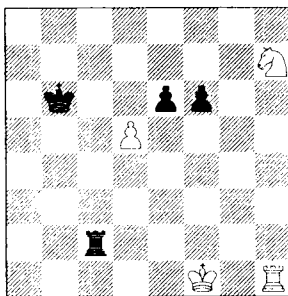
De wereldberoemde stelling van Saavedra (een verder praktisch onbekende schaker) is een van de meest afgedrukte studies ter wereld. Een deel van het motief kwam voor in een partij Fenton-Potter (1875). Barbier ontdekte een pat-resource voor zwart, en publiceerde het nevenstaande diagram (maar met de pion op c7) met als onderschrift: Zwart speelt en maakt remise (4.05.1895). Saavedra ontdekte toch een winstgang voor wit, deed niets anders dan de pion op c6 plaatsen en het onderschrift veranderen in: Wit speelt en wint.

1.c7 Td6+ de koning moet vluchten, maar waarheen? 2.Ka7? of 2.Kb7? en zwart maakt remise met 2...Td7! Op 2.Ta5?? wint zwart zelfs met 2...Tc6! En op 2.Kc5? maakt zwart een omtrekkende beweging met 2...Td1 3.c8D? Tc1+ enz. Blijft dus niets anders over dan 2.Kb5! Td5+ 3.Kb4 Td4+ 4.Kb3 Td3+

5.Kc2! Aha, nu kan de toren niet meer op c1 achter de witte koning komen! Maar zwart heeft nog een laatste kardoes: 5...Td4!! en nu volgt op 6.c8D? Tc4+! 7.Dxc4 (wat anders?) en PAT!! Dat was wat Barbier gevonden had. Maar Saavedra ontdekte de zet waarmee hij onsterfelijk zou worden: 6.c8T!! en wit wint toch, want er dreigt 7.Ta8+ gevolgd door mat, waartegen zwart maar één verweer heeft: 6...Ta4 maar nu heeft wit de judogreep 7.Kb3!! en dreigt daarmee zowel 8.Kxa4 als 8.Tc1#. Daartegen is zwart machteloos, dus: DOEK! Alles op een rijtje: 1.c7 Td6+ 2.Kb5 Td5+ 3.Kb4 Td4+ 4.Kb3 Td3+ 5.Kc2 Td4! 6.c8T! Ta4 7.Kb3! en 8.KxT of 8.Tc1# Verbluffende eenvoud & ideeënrijkdom! (Tim Krabbé).

2) A.A.Troitzki

Bohemia 1912

2) wit aan zet wint

In diagram 2 zien we hoe Troitzki de schaakvlucht van de witte koning liefst vier maal weet te be-

werken. Eerst moet pion f6 opge-ruimd, omdat zwart anders op een gegeven moment (gedekt) Te5 kan spelen. Daarna moet de koning naar de d-lijn, vervolgens de toren naar de ongunstiger f-lijn om tenslotte na 18.Ke2 uitge-rangeerd op f3 achter te blijven. (Red: De correcte beginstelling is gegeven in diagram 2; na 1.dxe6 Tc1+ 2.Kf2! Txl1 ontstaat de stelling die Bouma hier verder behandelt).

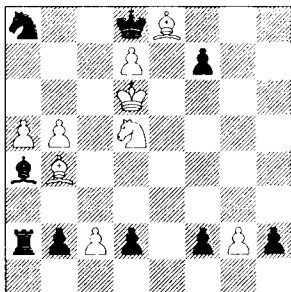
1.e7 Th2+ 2.Kf3 Th3+ 3.Kf4 Th4+ 4.Kf5 Th5+ 5.Kxf6 Th6+ (1e fase af) 6.Kf5 Th5+ 7.Kf4 Th4+ 8.Kf3 Th3+ 9.Ke2 Th2+ (2e fase af) 10.Kd2 Th3+ 11.Kd4 Th4+ 12.Kd5 Th5+ 13.Kd6 Th6+ 14.Pf6! Txf6+ (3e fase af) 15.Kd5 Tf5+ 16.Kd4 Tf4+ 17.Kd3 Tf3+ 18.Ke2! en de promotie van pion e7 is verzekerd.

Deze studie belicht het thema KONINGSWANDEL op eenultieme wijze (Red: zie echter EBUR 1994/1 p.17, EBUR 1994/2 p.20 en EBUR 1994/3 p.17). Constructief juweel!

3) A.Kraemer & H.Graseman

Deutsche Schachblätter 1965

Kraemer en Graseman laten ons in diagram 3 zien dat ook in een probleem de koning op reis kan. Die reis is zelfs avontuurlijker dan bij Troitzki: hier wordt de koning onderweg door ordinair voetvolk lastig gevallen. Na 1.Ke5 dreigt 2.Le7# wat zwart op geen enkele wijze dekken kan. Er

3) wit geeft mat in 6

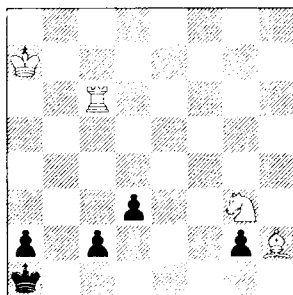
rest dus zwart niets anders dan een schaakjacht.

1.Ke5 f6+ 2.Ke4 Lxc2+ 3.Ke3! d1P+ 4.Kd2 b1P+ 5.Kc1 en 6.Ld7#, 4...f1P+ 5.Ke1 en 6.Ld7#, 3...f1P+ 4.Kf2 d1P+ 5.Ke1 en 6.Ld7#, 4...h1P+ 5.Kf1 en 6.Ld7#, 3...Ta3+ 4.Lxa3 d1P+ 5.Kd4 en 6.Ld7#, 4...f1P+ 5.Kf4 en 6.Ld7#.

De witte koning vindt een veilig toevluchtsoord in de manege van zijn tegenstander! Hoe leuk gevonden ook: nr. 2 toont dat dit thema meer geschikt is voor een eindspel.

4) G.Sachodjakin

3e prijs *Sjachmatni Listok* 1931

4) wit aan zet wint

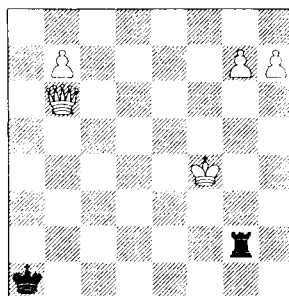
Een zwarte (door wit afgedwongen) koningswandel zien we in nr. 4. De motivering is (als in nr. 3) niet erg subtiel: de zwarte pionnen zijn te sterk om er als wit je gemak van te nemen. De koningsjacht dient ertoe de opstelling van de witte stukken te verbeteren tot er een mat-aanval mogelijk is. Eerst moet de looper mobiel gemaakt.

1.Pe2 dxe2 2.Le5+ Kb1 3.Tb6+ Kc1 4.Lf4+ Kd1 5.Td6+ Ke1 6.Lg3+ Kf1 7.Tf6+ Kg1 8.Lf2+ Kf1 (want na 8...Kh1 volgt Th6#) 9.Lc5+ Ke1 10.Lb4+ Kd1 11.Td6+ Kc1 12.Le3+ Kb1 13.Tb6+ Ka1 14.Le7 c1D 15.Lf6+ Db2 16.Txb2 g1D+ 17.Tb6+ Dd4 18.Lxd4#.

Een leuke vondst: de veroordeeld (koning) mag nog even een ommetje maken - maar denk erom: niet te ver - en wordt dan gedwongen terug te keren in de dencel op a1.

5) A.Kraemer

Schweizer Schachzeitung 1931

5) wit geeft mat in 3

Diagram nr. 5 laat ons (in probleemvorm) liefst tweemaal een ander motief uit Saavedra's stand

zien: namelijk minor-promotie tot toren. Eerst even de foutieve pogingen:

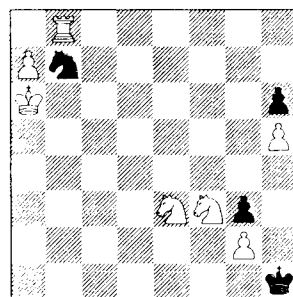
1.b8D? Tf2+! 2.Dxf2 pat!; 1.g8D? Tg4+! 2.Kxg4 pat!; 1.h8D? Th2! 2.Dxh2 pat!; 2.Da8+ Ta2 of 2.g8D+ Txh8.

En de oplossing (eenvoudig, maar zeer helder, waarmee we zien dat we in een probleem in zeer geconcentreerde vorm een thema kunnen uitwerken):

1.g8T! Th2 2.Ta8+ Ta2 3.h8D# (dreiging); 1...Tg4+ 2.Kxg4 Ka2 3.Ta8#, 1...Tf2+ 2.Dxf2 Kb1 3.Tg1#, 1...Txg8 2.hxg8T Ka2 3.Ta8# (de tweede toren-promotie).

6) Th. Siers & W.Wittwer

British Chess Federation 1936

6) wit geeft mat in 3

Siers en Wittwer laten ons in probleem 6 een wel zeer subtiel onder-promotie zien. Wie denkt onmiddellijk aan een paardpromotie op a8 als de zwarte koning op h1 staat? Maar zie:

1.a8D? Pc5+ 2.Ka7 Pb7! en wit heeft geen tempoot om zwart tot een paardzet te dwingen. En een andere tweede (konings-)zet verstoort óf de b-lijn voor de toren

(2.Kb5? Pd3! 3.?) of heeft zwart de mogelijkheid opnieuw schaak te geven (2.Ka5? Pb7+! 3.Ka4 Pc5+!).

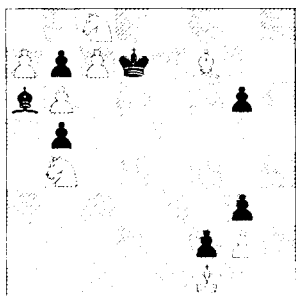
Daarom (ditmaal zonder pat-motief, maar om wit een tempo zet te verschaffen):

1.a8P! Pc5+ 2.Ka7! Pb7 3.Pc7! en 4.Tb1#; 2...Pb3 3.Tb4 en 4.Tb1# of 4.Th4#.

In probleemjargon: ver verwijderde paard-promotie (entfernte Springerumwandlung).

7) G.J.Bouma

origineel (1993)

7) wit geeft mat in 4

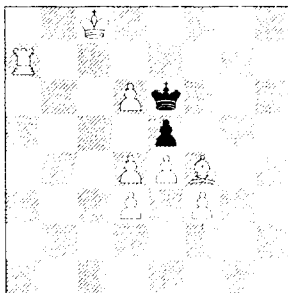
We hebben verschillende minor-promoties gezien. Soms elegant, soms subtiel. Maar kan nu ook een promotie tot dame (zo men wil een major-promotie) puntig en geestig zijn? Zie probleem nr. 7. Als zwart's zetten met pion g6 uitgeput zijn, moet hij wel Kxc8 spelen met Le6# als gevolg. Maar wat doet wit in die tijd? Het enige stuk dat bewegen kan is de pion a7, dus promotie is geboden. Om na g5 en g4 ook nog zetten te hebben zijn we gedwongen tot een zogenaamde AIMLESS PROMOTION (doelloze promotie).

1.a8D g5 2.Db8 g4 3.Da7! Kxc8 4.Le6#

Na de derde zet is wit's stelling dezelfde als in de vóórstand, met dien verstande dat de pion op a7 door een dame is vervangen, een manoeuvre die zowel doelloos (want wit maakt op geen enkele wijze gebruik van de krachtstoename die door de promotie ontstond) als noodzakelijk is (want wit moet op een of andere manier drie zetten verliezen). Voor een meer orthodoxe uitvoering van de aimless promotion zie probleem nr. 17.

8) O.Würzburg (naar Hoeg)

Pittsburg Gazette Times
1914

8) wit geeft mat in 3

Diagram 8 is een vroege maar puntgave uitwerking van de zogenaamde Allumwandlung (meestal afgekort tot AUW), een (onvertaalbare) duitse term waarmee wordt aangeduid dat een pion in verschillende varianten tot alle mogelijke stukken promoveert.

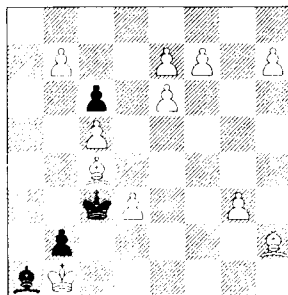
1.d7! Ke7/f7 2.d8D+ Ke6 3.De7#, 1...Kf6/f7 2.d8D+ Kg6 3.Dg5# (daarom is hier 2.d8T niet goed); **1...Kd6 2.d8P exf4**

3.Td7# (P-promotie is nodig daar c6 gedekt moet worden); **1...exd4 2.d8T Kf6 3.Td6#, 1...exf4 2.d8L Kd6 3.Ta6#.**

Ook dit is een beroemd probleem, omdat het in niet te verbeteren vorm (een zogenaamde Letztform, weer een duitse term) een toch vrij lastig te bewerken thema geeft.

9) F.Köhnlein

Münchener Neueste
Nachr. 1903

9) wit geeft mat in 4

Probleem nr. 9 is zwaarder gebouwd dan wat we tot nu toe zagen, maar de maker heeft zich dan ook een zeer moeilijke opgave gesteld: een probleem te scheppen waar de vier promoties achter elkaar in één variant te zien zijn (het is dus een seriële AUW).

Dat gaat als volgt:

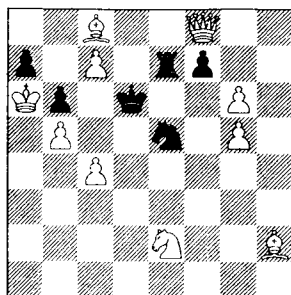
1.f8D Kb4 2.h8L Kxc5 3.b8T Kd6 4.e8P#

Bijvarianten: **2...Ka4 3.Lc3** (dus daarom kon 2.h8D niet!) en **4.Da8#; 1...Kd2 2.Df2+ enz.** (dit gaat ook na 1...Kd4).

Men ziet hoeveel wit materiaal nodig is voor dit idee. Het lijkt gemakkelijker om zoveel witte

kracht te gebruiken, maar niets is minder waar: de spoken neven-oplossing en dual zijn hier levensgroot aanwezig (hier zijn de spoken gegarandeerd getemd).

10) W.Jörgensen
Arbejder-Skak 1950

10) wit geeft mat in 3

Door de sterk gegroeide constructieve vaardigheid slaagt men er tegenwoordig zelfs in om verschillende tasks met elkaar te verbinden. In probleem 10 zien we bijv. de verbinding van AUW met de PICKANINNY (vier varianten door zetten van een zwarte pion op de 7^e rij). Een (maximum)-task hebben we ale een probleem een maximum laat zien, bijv. vier promoties (AUW), vier pionvarianten (PICKANINNY), acht door een paard (PAARDWIEL).

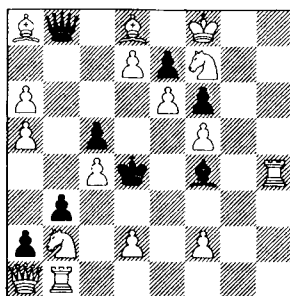
Na de goede (vluchtveldgeven- de) sleutelzet zijn de hoofdvarianten:

1.Le6 fxe6 2.c8T! Kd7 3.Dd8#;
1...f6 2.c8D! f5 3.Dc6#; 1...f5
2.c8P+! Kc5 3.Dxe7#; 1...fxg6
2.c8L! Kc7 3.Lxe5#.

Als zwart ergens in de oplossing Kc5 (Kc7) speelt volgt altijd Dxe7# (Lxe5#).

11) L.Jarosj

1e Prijs Schachmatij
w.USSR 1983

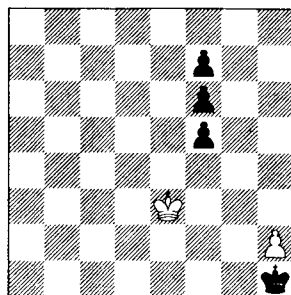
11) wit geeft mat in 4

De BABSON-TASK in probleem nr. 11 is het toppunt van alle super-tasks, jarenlang voor onmogelijk gehouden - een frans problemist (Pierre Drumare) heeft 22 jaar, letterlijk dag in dag uit, aan het verwezenlijken van deze task gewerkt. Vergeefs. De Babson task (genoemd naar de man die het idee kreeg) eist dat een ZWARTE AUW beantwoord wordt door een WITTE AUW. Hels moeilijk, zoals wel blijkt uit het trieste geval Drumare. En wat gebeurt? Een, niet eens zeer bekende, russisch problemist maakt met verbluffend gemak een schitterend werkstuk, alsof het helemaal geen moeite kost. Tim Krabbé zegt: "Met twee touwtjes en een spijker heeft hij een brug over de oceaan gebouwd". Hier zijn de hoofdvarianten (de overige varianten worden aan de lezer over gelaten):

1.a7 axb1D! 2.axb8D! De4
3.Dxf4 Dxf4 4.Txf4#;
1...axb1T! 2.axb8T! Txb2
3.Txb3 Kxc4 4.Da4#;
1...axb1L! 2.axb8L! Le4!

3.Lxf4 en 4.Le5#, 1...axb1P!
2.axb8P! Pxd2 3.Dc1! Pe4!
4.Pc6#.
ONVERGETELIJK!

12) A.O.Herbstmann
L'Echiquier 1928

12) wit aan zet wit

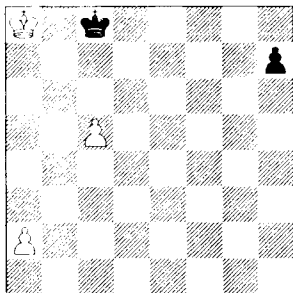
Na het geweld van het vorige probleem kunnen we even op adem komen met nr. 12. Het is een eenvoudige eindspel-studie met één minor-promotie die tevens een goede overgang vormt naar de volgende problemen met het EXCELSIOR thema.

Dit EXCELSIOR thema heeft als inhoud het oprukken (vaak vanaf de basislijn) en promoveren van een pion (Excelsior steeds hoger). Hier op zijn eenvoudigest:

1.h4 Kg2! 2.Kf4! Kh3 3.h5 Kh4
4.h6 Kh5 5.h7 Kg6! 6.h8T!;
6.h8D? pat!; 2.anders? Kg3! en
de zwarte f-pion rukt op.

Na de KONINGSWANDELINGEN en de MINOR-PROMOTIE is het EXCELSIOR-thema het derde facet van Saavedra's studie dat we beschouwen. De volgende problemen geven ons in verschillende verschijningsvormen allemaal dat thema.

13) N.D.Gorgiev

E.V. Ceskoslovensky Sach
1930

13) wit aan zet maakt remise

(Red: m.i. T.B. Gorgiev en is hier verwarring met N.D. Grigoriev). De studie nr. 13 zou men een voorbeeld van een gefrustreerde excelsior kunnen noemen. Tegen promotie van de zwarte h-pion kan wit weinig uitrichten. Laten we het eens proberen:

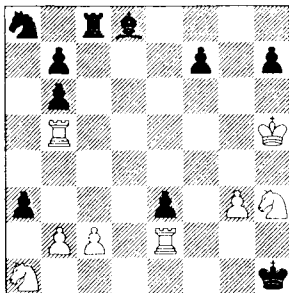
1.a4? h6! 2.a5 h5 3.a6 h4 4.a7 h3 5.c6 h2 6.c7 h1D#; 1.a3? h5! 2.a4 h4 3.a5 h3 4.a6 h2 5.a7 h1D+ 6.c6 Dxc6#.

Zwart pas zijn antwoord aan wits beginzet aan! Maar dat spelletje kan wit ook spelen:

1.c6!! h6 2.a3! h5 3.a4 h4 4.a5 h3 5.a6 h2 6.a7 h1D pat!

Als zwart een toren haalt: 6...h1T, dan antwoordt wit 7.c7 en wordt hij ook pat gezet of zwart moet hem met een koningszet bevrijden waarna de a-pion promoveert. Dus het is remise! Men noemt een studie of een probleem waar de éne partij erop wacht welk initiatief de andere partij ontplooit **CONTRA-PROBLEMEN**. 1.c6!! h6 (h5) 2.a3 (a4)! etcetera.

14) Sam Loyd

2e Pr.Zendingstoernooi
Parijs

14) wit geeft mat in 5

Probleem nr. 14 is het oorspronkelijke Excelsior-probleem. Sam Loyd, de geniaalste problemist die ooit geleefd heeft, maakte dit probleem in de "Morphy Chess Rooms" (in 1858) voor de vuist weg, wat men maar opschepperij vond. Maar het is geboekstaafd dat er op dit probleem is gewed. Wij weten dat het thema Excelsior is, dus dat een pion op moet rukken, maar de stakker waarmee Loyd wedde wist dat niet en raadde dus nooit dat pion b2 de held van het stuk was (hij hield het op Pa1). Laten we eens zien:

1.b4! dreigt nu 2.Td5 én Tf5 gevolgd door mat op de onderste rij, zwart moet dus: **1...Tc5!** spelen, maar nu komt de pion goed op gang: **2.bxc5** dreigt Tb1# dus moet zwart wel **2...a2** antwoorden. Onze held gaat verder met **3.c6!** dreigt opnieuw Td5 & Tf5. Het enige antwoord is nu **3...Lc7**, maar dan is Pa8 verlamd, en er volgt **4.cxb7** en **bxa8D#**. Alles op een rijtje:

1.b4! Tc5 2.bxc5 a2 3.c6 Lc7 4.cxb7 en 5.bxa8D#.

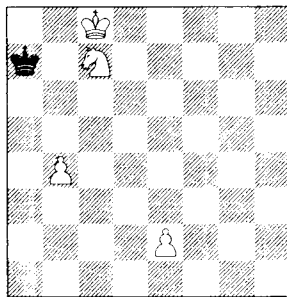
Zoiets ziet men in een partij niet vaak! Terecht een onvergetelijk probleem.

Later is men er natuurlijk in geslaagd de onvolkomenheden van Loyd's spontane schepping te verbeteren en veel economischere bewerkingen te maken, zoals onze nr. 15. Een prachtig gelukt oeuvre, dat wel, met een extra puntigheidje. Zie maar:

1.e4? Kb6 2.e5 Kc6 3.e6 Kd6 4.?? Wit is te enthousiast begonnen en zou eigenlijk na de tweede zet even de pas willen inhouden. En dat kan een pion, alleen moeten we het - vooruitziend - op de 1^e zet doen:

15) P.Rasch Nielsen

Skakbladet 1951

15) wit geeft mat in 7

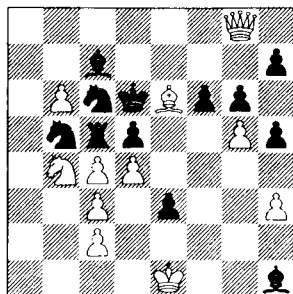
1.e3!! Kb6 2.e4 Kc6 3.e5 (precies op tijd!) **Kb6** (zwart heeft nu niet anders!) **4.e6 Kc6 5.e7 Kd6 6.e8T! Kc6 7.Te6#**, **5...Kb6 6.e8D Ka7 7.De3#**.

Een bijzonder leuke vondst! Het is een kwestie van persoonlijke smaak of men de spontaniteit van Loyd of de - als een edelsteen - geslepen constructie van Rasch Nielsen perferereert. Laten we zeg-

gen dat ze beiden bestaansrecht hebben.

16) D.Przepiorka

Deutsche Schachblätter
1911

16) wit geeft mat in 6

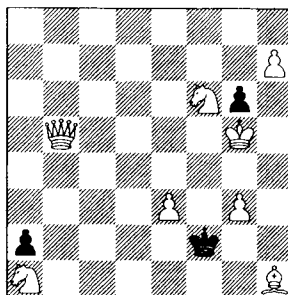
Probleem nr. 16 is weer een veel zwaarder probleem, een toestel noemt men dit wel. De inhoud is rijk en verklaart ook de zware stand. De oplossing is moeilijk te vinden (het was dan ook een probleem uit een oploswedstrijd), hoewel wit van begin tot eind met korte (eenzettige) dreigingen werkt. Het is een voorbeeld van een gedeeltelijke Excelsior. Al is dat in de beginstand moeilijk te zien: wit moet de toren van c5 naar c8 dwingen, hem daar helemaal door eigen stukken doen omringen, en zo verlammen, waarna het bescheiden pionnetje van b6 onhoudbaar opruikt. De hoofdvariant gaat:

1.Df7 dreigt 2.Dd7# 1...Pb8
2.gxf6 dreigt 3.De7# 2...Ld8
3.Lc8 dreigt 4.De6# 3...Txc8
4.cxd5 dreigt 5.De6# 4...Pc7
5.b7! en 6.bxc8P#.

De overige varianten laten we aan de ijverige student over. Een probleem om lang en rustig te bestuderen.

17) E.Zepler

3e EV TT *Dresd. Anzeiger*
1930

17) wit geeft mat in 3

Dit is weer een zogenaamde AIMLESS PROMOTION - een DOELLOZE PROMOTIE - (zie ook nr. 7). Dat wil dus zeggen dat wit geen enkel doel nastreeft (dan het verliezen van een tempo). Aimless promotion is wel vaker vertoont waarbij een foutieve Loperpromotie meteen een Dame uitsluit, waardoor men een Toren moet kiezen. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor een foute Torenpromotie. Moeilijker is het een Paardpromotie nodig te maken. Zie:

1.h8L? Kxe3 2.Pe4 en zwart staat pat!; 1.h8T? Kxg3 2.Db2 en weer is zwart pat. Daarom moet:

1.h8P! Kxe3 2.Pe4 Kd4 3.Pc2# (i.v.m. 2.Pe4 is 1.e4? als sleutel onbruikbaar); 1...Kxg3 2.Db2 Kh3 3.Dg2#; 1...Kg1 2.Pg4 Kxh1 3.Df1# (i.v.m. 2.Pg4 is 1.g4? als sleutel onbruikbaar).

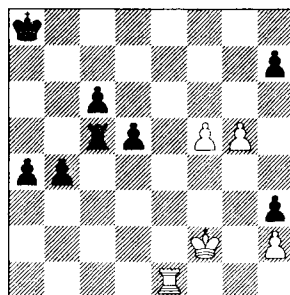
Het paard staat als Jan met de korte achternaam op h8, maar zonder die paardpromotie was het probleem onoplosbaar! Voor zover mij bekend is dit thema nooit in een eindspelstudie be-

werkt. Aansporing!? Het lijkt me een erg moeilijke opgave.

Ik geef nog wat losse problemen en studies die wel enkele raakvlakken met de studie van Saavedra hebben, maar toch met een veel losser verband daarmee.

18) E.Zepler

1e Pr. *Ostrauer Zeitung*
1928

18) wit aan zet maakt remise

Het doelbewust spelen op pat, het pat als verdedigingsmiddel, is een ander motief in Saavedra's eindspel. Ook in onze nr. 18 speelt dit een rol, en wel als volgt:

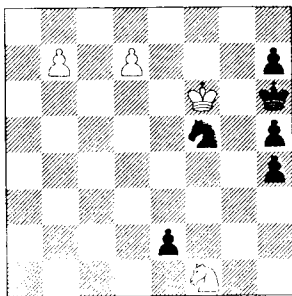
1.g6 hxc6 2.f6 d4 3.Th1!! (geen schrijffout!) Tf5+ 4.Kg1 Txf6 pat; 3...Td5 4.f7 Td8 5.Te1 Kb7 6.Te8 Td5 7.Tb8+ remise (7.f8D? Tf5? en zwart wint); 1...d4 2.g7 Txf5+ 3.Kg1 Tg5+ 4.Kh1 Txc7 5.Te8+ Ka7 6.Ta8+ etc.

Een studie met een probleemachtige pointe: het is zeer verrassend dat de sterkste zet van de sterke toren het volkomen opofferen van zijn zetkracht is (de zogenaamde KLING MANOEUVRE).

(Red: helaas is deze studie incor-
rect gebleken: na 1...d4! 2.g7
Txf5+ 3.Kg1 Tg5+ 4.Kh1 Txc7
5.Te8+ Kb7 6.Tb8+ is het hele-
maal geen remise: 6...Kc7
7.Tc8+ Kd7 8.Tc7+ Ke8 9.Tc8+
Kf7 10.Tc7+ Kg6!! 11.Txc6+
Kg5 12.Tc5+ Kg4)

19) A.Kraemer

Deutsche Schachzeitung
1955

19) wit geeft mat in 6

Het voorkomen van een lastige
pionpromotie is het thema van nr.
19.

1.d8D? (of 1.b8D?) faalt op
1...exf1D 2.Df8 (Dd2)+ Pg7
(Pe3)+!!

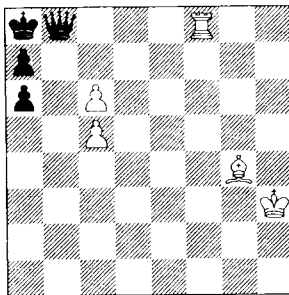
Hoe raken we dat overbodige en
alleen maar hinderlijke paard op
f1 kwijt? Dat gaat als volgt:

1.d8P! Pd6 2.Pf7+! Pxf7 3.Pe3
Pd6 4.Pf5+! Pxf5 5.b8D en
6.Df8# of Df4#.

Een voorbeeld van de puntige
constructies (met gebruik van
slechts minimale middelen) waar
Kraemer in uitblonk. Zie bij-
voorbeeld ook nr. 5.

20) D.Kutzborski

1e Pr. *Europe Echecs* 1971

20) wit geeft mat in 6

Een ontzettend doorzettend pion-
netje bewonderen we in nr. 20.
1.Lf3? Dxf8 2.x7+ Dxf3 met
schaak, daarom moet eerst de ko-
ning h3 verlaten:

1.Lc8!! Db3+ 2.Kh4 Db4+
3.Lg4+ Db8 4.Lf3 Dxf8 5.c7+
Dxf3 6.c8D#.

Correctheidsvariant (daarvoor is
pion c5 jammergenoeg nodig):

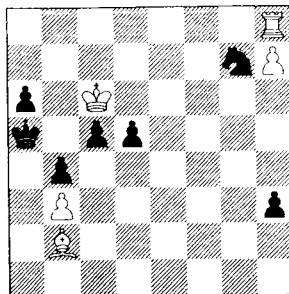
2...Dh3+ 3.Kxh3 Kb8 4.Ld7+
Kc7 5.Tc8#.

Wit offert zijn beide officieren
om met alleen een pionnetje te
winnen.

21) G.J.Bouma

1e EV *Probleemblad* 1955

Nr. 21 sluit goed aan bij het vo-
rige probleem. Ook hier offert
wit zijn beide officieren om met
een promoverende pion te kun-
nen winnen. Maar de motivering
van de offers is geheel anders.
Wit heeft hier alleen last van zijn
stukken: zonder Th8 en Lb2 ging
meteen h8D. Die twee moeten
dus op een of andere manier weg-
raken. In dit geval door zoge-
naamde VERNIETIGINGSRUI-

21) wit geeft mat in 4

MING (ANNIHILATION). Een
in de studie weinig of niet be-
werkt thema.

1.Tf8? faalt op 1...Pe6 2.Tf1
Pd8+ 3.??, daarom moet Pe6 ont-
kracht worden.

1.Te8! Pxe8 2.h8D? (ziet er ver-
schrikkelijk uit, maar:) 2...c4!
3.??; 2.Lc1? Pc7! 3.h8D Pb5! en
weer komt wit niet verder. De
oplossing is:

1.Te8! dreigt (bijv. na Pf5) 2.Te1
Pe7+ (Pd4+) 3.Kxc5 (Lxd4) en
4.Ta1#. 1...Pxe8 2.Lf6! Pxf6
3.h8D en 4.Dd8# of Da1# al naar
gelang zwart speelt.

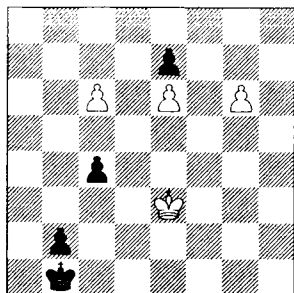
De bedoeling van 2.Lf6 is het
zwarte paard in draf te houden,
zodat Pc7 onmogelijk is.

22) A.Kraemer

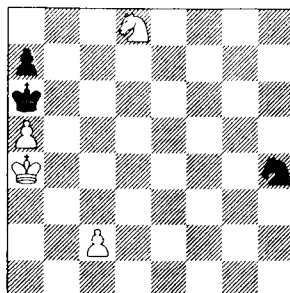
Denken und Raten 1929

Hoewel in deze vrij onbekende
studie van Kraemer geen com-
plete AUW te zien is, vind ik dit
in al zijn eenvoud een erg leuke
illustratie van onderpromoties.

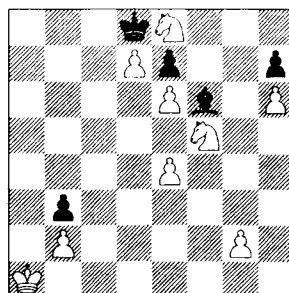
1.g7 Da2 2.g8D? b1D! 3.Da8+
Kb3 4.Db8+ Kc3! 5.Dxb1 pat!;
2.g8D? b1D! 3.Dh7+ Kc3!
4.Dxb1 pat!

22) wit aan zet wint

23) wit aan zet wint

24) wit geeft mat in 7

Maar wit heeft natuurlijk een antwoord:

1.g7 c3 2.g8d c2 3.Dh7 Kc1 4.Dh1# (na 3...K- volgt 4.Dxc2 etc.); 1...Ka2 2.g8T! b1D 3.Ta8+ Kb3 4.Tb8+ Kc3 5.Txb1 etc.; 4...Kc2 5.Txb1 Kxb1 6.c7 etc.; 1...Kc2 2.g8L! b1D 3.Lh7+ Kc3 4.Lxb1 etc.; 3...Kc1 4.Lxb1 Kxb1 5.c7 etc.

23) C.Becker

1e EV Chess Life 1988/89

Studie nr. 23 maakt een interessante vergelijking met nr. 15 mogelijk. Ook hier moet wit beginnen met de pas in te houden, en ook hier een torenpromotie als snuffe attisch zout. Nr. 23 en nr. 15 zijn dus congeniale miniaturen. Als extra's zien we in nr. 23 nog een wit paardoffer op de 4^e zet. Ik vind het verwonderlijk dat het in deze tijd nog mogelijk is

zulke (originele!) eenvoudige stellingen te vinden zijn. Oplossing:

1.c3!! Pf5 2.c4 Pd6 3.c5 Pb7 4.c6! Pd8 5.c7 Pb7 6.c8T! Pxa5 7.Tc5 Pb7 8.Tc6#.

Voor mij is de keus tussen nr. 15 en nr. 23 moeilijk. Een eindspel-liefhebber kiest natuurlijk onmiddellijk voor deze laatste stand.

(De stand na de 4^e zet is de beginstand van een beroemde studie van H.G.M. Weenink - *Op de Hoogte* - Okt. 1918: W: Ka4, pi a5, c6 - Z: Ka6, Pd8 pi a7 - 1.c7! Pb7 2.c8T! etc.)

24) G.J.Bouma

origineel (1992)

De laatste stand toont ons een moeilijk te vinden Excelsior, omdat de promoverende pion in

de voorstand nog grondig verstopt is, en omdat die promotie pas op het bord verschijnt na een zeer verborgen zwarte parade.

Ogenscheinlijk kan wit met 1.Pe3 Le5 2.Pc4 Lc7 (wat anders?) 3.tempozet en 4.Pc5 resp. Pe5 5.Pc6# makkelijk winnen, maar zwart heeft een parade:

1.Pe3? Lxb2+ 2.Kb1 La1! 3.Pc4 b2! 4.Pa5 en zwart staat pat! (KLING MANOEUVRE).

Daarom moet wit het anders aanpakken:

1.Kb1! Lxb2 2.Ph4! La1! 3.g3! (een andere tempozet is niet geschikt, zie de 6^e zet); 3...L- 4.Pf3 Lf6 5.e5 Lxe5 6.Pg5 etc.; 3...b2! 4.Pg6! hxg6 5.h7 g5 6.h8P g4 7.Pf7#. Omdat 6...g4 mogelijk moet zijn is 3.g4? niet goed.

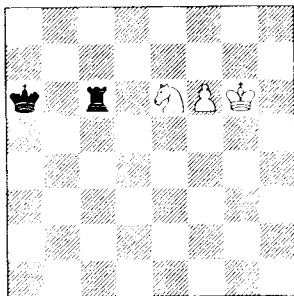
De Saavedra-studie IV

door Gerrit J. Wiersma

In mijn ogen bevat het Saavedra-thema de volgende elementen.

- De gezamenlijke mars van de witte koning en de zwarte toren
- De zwarte toren die om pat te anticiperen naar d4 (e4) gaat
- De zet c8T (f8T) minorpromotie
- het gebruik van deze toren met de matdreiging

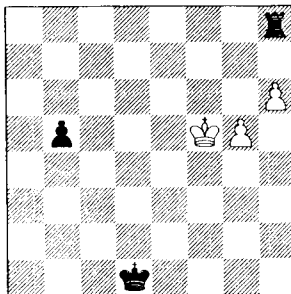
De gezamenlijke mars van de witte koning en de zwarte toren is eigenlijk van G.E.Barbier die de stelling het eerst publiceerde met de opgave 'wit begint en maakt remise'. Deze manoeuvre was toen ook al niet nieuw. Em.Lasker had enkele jaren ervoor de volgende studie laten zien in de *Londener Fortnightly*:

1) wit aan zet wint

1.f7 Txe6+ (1...Tc8 2.Pc7+ K- 3.Pe8 Tc6+ 4.Kg7) 2.Kg5 Te5+ 3.Kg4 Te4+ 4.Kg3 Te3+ 5.Kf2 enz.

En ook was bekend de volgende studie van Kling en Horwitz uit *The Chess Player* van 1853.

2) wit aan zet wint

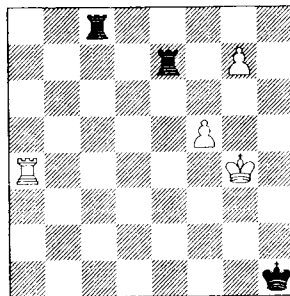
1.g6 Txh6 2.g7 Th5+ 3.Kf4 Th4+ 4.Kf3 Th3+ 5.Kg2 enz.

Bovenstaande studies vond ik in het boek *Schaakkuriosa* (1974) van Tim Krabbé. In het hoofdstuk "rondom c8T!" schrijft hij over minorpromoties in het algemeen en de Saavedra in het bijzonder.

Mijn konklusie is dat alleen de punten b. c. en d. van belang zijn.

De volgende studie is dus ook geen 'Echte Saavedra', al doet de stand er enigszins aan denken.

E.L.Pogosjants, 64, 1976.

3) wit aan zet wint

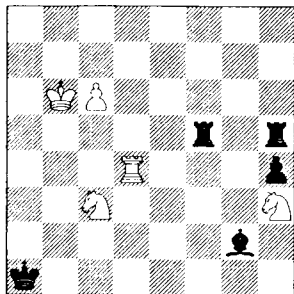
1.f6 Tg8 (anders komt 2.Kg5 en 2.Kg6) 2.fxe7 Tg7+ 3.Kh3 Th7+ 4.Kg3 Tg7+ 5.Kf2 Tf7+ 6.Tf4 Txf4+ 7.Ke3 Tf1 8.Ke2 enz.

De Saavedra-studie V

door Harold van der Heijden

Inmiddels dreigt deze artikel-serie uit te groeien tot een vaste rubriek. Helaas heb ik tot nu toe van geen van de getalenteerde componisten uit het ARVES-legioen een nieuwe Saavedra-studie mogen ontvangen. Ik maak me sterk dat er iemand toch in moet kunnen slagen nog een versie te maken waarbij de zwarte koning niet al meteen op a1 staat. Ik stuitte toch weer op een paar nieuwe versies. Zoals het een echte filatelist betaamd wil ik alle 'uitgiften', en ik ga er voor het gemak van uit dat u ook een verzamelaar bent.

Studie 31 en 32 vond ik pas nu in mijn bestand, omdat ik bedacht dat ik de zoek-criteria mogelijk iets te streng had gezet (m.a.w. op het moment dat wit tot toren promoveert, mogen er nog andere stukken op het bord staan!)

31) Hennings: wit wint

31) H. Hennings

[+0732.11b6a1]

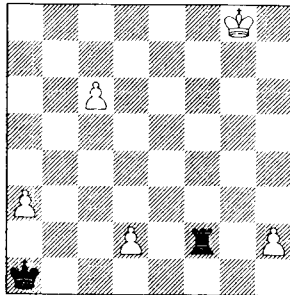
*Sydsvenska Dagbladet
Snällposten 1913*

1.Td2 Ld5 2.Pxd5 Txd5 3.Txd5
Txd5 4.c7 Td6+ 5.Kb5 Td5+
6.Kb4 Td4+ 7.Kc3 Td1 8.Kc2
Td4 9.c8T! (9.c8D? Tc4+
10.Dxc4) 9...Ta4 10.Kb3 en
wint

32) V. Kalandadze

[+0300.40g8a1]

**speciale prijs Amirov MT
Problemist Pribuzhya 1991
(EG#8966)**

32) Kalandadze: wit wint

1.c7 Tg2+ 2.Kf7 (2.Kf8? Txb2
3.Kg7 Tg2+ 4.Kf6 Tf2+ 5.Ke5
Te2+ 6.Kd4 Txd2+ 7.Kc3 Td1
8.Kc2 Td4 9.Kb3 (9.c8T? Ka2)
9...Td3+ 10.Kb4 Kb2 11.c8D
Tb3+) 2...Tf2+ 3.Kg7 Tg2+
4.Kf6 Tf2+ 5.Ke5 Te2+ 6.Kd4
Txd2+ 7.Kc3 Td1 8.Kc2 Td4
9.c8T (9.c8D? Tc4+ 10.Dxc4,
9.Kb3? Td3+ 10.Kb4 Kb2

11.c8D Tb3+ 12.Ka5 Txa3+
13.Kb6 Tb3+ 14.Kc7 Tc3+
15.Kd7 Txc8 16.Kxc8 Kc3
17.Kd7 Kd4) en wint.

Leuk hoe de witte koning het halve bord oversteekt. En de vereinding 2.Kf8? mag er ook wezen...

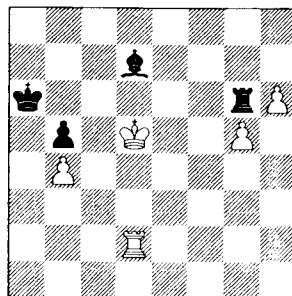
Filatelisten zijn ook verzot op misdrukken. Bij het doorbladeren van wat oude schaaktijdschriften ontdekte ik dat de studie van Troitzky die in *EBUR* 1993/2 blz.8, no.26 wordt gegeven, in werkelijkheid een correctie is. De misdruk mag hier niet ontbreken:

26a) A. Troitzky

[+0430.32d5a6]

5.p *Ceske Slovo 1924*

1.h7 Tg5+ 2.Kd6 Th5 3.Kc7

26a) Troitzky: wit wint

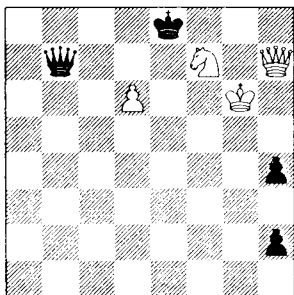
Le6 4.Kb8 Ld5 5.Txd5 Txd5
6.h8T Td6 7.Kc7 echter ook
1.Kc4! wint.

En tóch was ze correct!

door Julien Vandiest

... alleen had de auteur van die studie het op een gans andere manier moeten aanpakken.

Anno 1966 was 'ons aller AJR' zo vriendelijk een studie van me te publiceren waar we beiden geen graten in zagen, enkel lekker vis. Nochtans was er méér dan een vuiltje aan de lucht!

1) wit aan zet wint

Blijkbaar gingen alle EG-freaks hier akkoord met **1.d7+! Dxd7** (1...Kxd7 2.Pd6+ of 1...Ke7? 2.d8D+ Ke6 3.Dd6 mat) **2.Dh8+ Ke7 3.Df6+ Ke8** (3...Kf8? 4.Pe5+) **4.De5+! Kf8** (4...De7? 5.Db8+ Kd7 6.Db6+, met mat in 2) **5.Pd6! Dg4+!** (5...h1D? 6.Dh8+ Ke7 7.Df6 mat) **6.Kh7!** (6.Kh6? Dd7! en er is niets meer) **6...Dg8+ 7.Kh6 Df7!** (Il faut bien) **8.Pxf7 h1D**, en nu zette de auteur verder met **9.Pd6?! Dc1+** (want er dreigde ook mat op g7) **10.Kh7 Db1+!** (Na 10...Dc2+? 11.Pf5, kan de zD niet naar c7 en volgt er onverbiddelijk 12.De7 mat. Anderzijds zou het onmiddellijke 10...Dc7+? niet goed zijn wegens 11.Kh8! De7 12.Df5+)

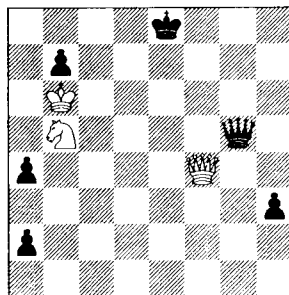
11.Pf5! (Maar niet 11.Kh8? Dg6!, met remise). Zwart beschikt thans over twee mogelijkheden:

a) **11...Db7+ 12.Kh8! Db4** (12...Dd7? 13.Df6+ Ke8 14.Pg7+, of 13...Df7 14.Dd6+ Ke8 15.Pg7+) **13.Pd6**, en mat is onafwendbaar;
b) **11...Db4(!) 12.De6!** (Niet langer 12.Kh8? wegens 12...h3 13.Pd6? Dh4+. Op 12.Pd6? volgt natuurlijk weer 12...Db1+, enz.) **12...Db7+ (Zoniet 13.Dg8 mat) 13.Kh6** (13.Kh8? Db2+ 14.Kh7 Db7+, enz., of 13.Kg6? Dc6+, enz.) **13...Dc7** (13...Db4 14.Df6+ en 15.Kd6, met ondekbaar mat, of 14...Db7 15.Df6+, met damewinst) **14.Df6+ Ke8** (of 14...Df7 15.Dd6+ Kg8 16.Pe7+ Kf8 17.Pg6+ Ke8 18.Db8+ Kd7 19.Pe5+, alweer met damewinst) **15.Pg7+ Kd7 16.De6+ Kd8 17.De8** mat.

Dat is allemaal goed en wel, maar getuigt in feite van superieure schaakblindheid. Immers, na 8...h1D is het direct uit, als wit maar de goede voortzetting kiest! Een knaap van een nevenduivel werd hier door niemand opgemerkt.

Maar intussen zijn we nog niet zo ver. Daar dit type van stelling me bleef boeien, kreeg ik het jaren later in mijn hoofd de positie te 'veredelen', en van de gelegenheid gebruik te maken om ze te voorzien van een inleiding die me pittiger voorkwam. Het resultaat is de studie van diagram 2, die in 1988 werd opgenomen in *Szachy* en daar zelfs een onderscheiding verwierf. Maar andermaal werd de nevenduivel door

niemand ontwaard! Erger nog: de auteursoplossing loopt geheel spaak op de juiste tegenzet van zwart, terwijl het de nevenoplossing is die het 'doet'.

1) wit aan zet wint

Na **1.Pc7+!** (1.Dxg5? a1D 2.Pc7+ Kf8 =) **1...Kd7 2.Df7+!** (2.Dxg5? a1D 3.Dd5+ Ke7 4.De6+ Kf8 5.De8+ Kg7 6.Pe6+ Kh6 =) **2...De7**, kunnen we er weer op los gaan zoals in de vorige studie. Dus **3.Dd5+ Kc8 4.Dxb7+ Kd8 5.Dd5+ Kc8! 6.Pe6! Db4+** (Weer niet 6...a1D? 7.Da8+ Kd7 8.Dc6 mat) **7.Ka7! Db8+! 8.Ka6 Dc7! 9.Pxc7 a1D**. Zet wit nu verder - zoals de 'auteursbedoeling' was - **10.Pe6?!**, dan luidt het vervolg: **10...Df1+ 11.Ka7! Dg1+! 12.Pc5!** (12.Ka8? Db6! =), met als mijn 'troetelzet' **12...Dg4?! 13.Dd6! Dg7+ 14.Ka6! h2!** (De 'veredeling') **15.Dc6+! Dc7** (15...Kb8? 17.Pd7+! Dxd7 18.Dxd7 h1D 19.Dd8 mat) **16.Da8+! Db8 17.Dd5! Dc7 18.Df5+! Kb8 19.Pd7+ Kc8 20.Pb6++ Kd8 22.Df8** mat - en hier zien we de

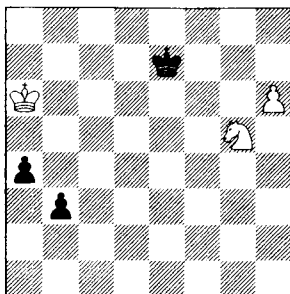
componist behaaglijk achterover leunen in zijn fauteuil. Ten onrechte, want na het onmiddellijke **12...Dg7+!** is wit eraan voor de moeite. Immers, na **13.Ka6 Df6+ 14.Pe6 Df1+**, enz., heeft hij zichzelf op de mallemolen geplaatst, en na het 'voor de hand liggende' **13.Ka8?** speelt zwart eenvoudig **13...Dg2!**, en de penning van de wD zet het zwarte remiseschaap op stal.

1966 en 1988... Eerst enkele weken geleden viel mijn oog op die onoplosbaarheid, en deed ik mijn uiterste best om daarbij een glimlach te produceren. Die groeide echter onverwacht uit tot een flink uit de kluiten gewassen lach, toen ik plots ontdekte dat wit wel degelijk wint, maar het alleen gans anders aan boord moet leggen. Want na de 'probleemzet' **11.Pa8!!** is het ineens uit. Er dreigt dan **12.Pb6+**, gevolgd door mat, en daar is geen kruid tegen gewassen: **11...Dg6+ 12.Pb6+ Kc7 13.Dd7+**, en mat volgt, of **11...Db2+ 12.Ka7** (De pointe: de zD kan niet naar f7!) **12...Dg1+ 13.Pb6+**, weer met mat.

Beslist een merkwaardig geval, een studie die correct is in weerwil van haar auteur, en dit dan

nog met behulp van een vernietigend hoekpaard!

Steeds de uitdijning van mijn lach in de hand werkend, kwam ik zopas tot de bevinding dat het hier de zoveelste instantie betreft van 'much about nothing', want het te illustreren thema kan veel economischer en 'eenduidiger' op het bord worden gebracht (diagram 3).

1) wit aan zet wint

1.h7 b2 2.h8D b1D 3.De5+ Kd8 (Listiger **3...Kd7**. Niet **3...Kf8?** **4.Df6+ Ke8 5.Df7+ Kd8 6.Pe6+ Kc8 7.Dc7** mat, of **4...Kg8 5.Df7+ Kd8 6.Df8** mat) **4.Dd5+! Kc8!** (**4...Ke7,e8? 5.De6+ Kd8 6.Pf7+ Kc7 7.Dd6+ Kc8 8.Dd8** mat, of **4...Kc7? 5.Pe6+**, idem) **5.Pe6!** (**5.Pf7? Df1+ 6.Ka7 Dg1+**

7.Ka8 Db6! 8.Pd6+ Kc7 =) 5...Df1+ 6.Ka7 Dg1+! 7.Pc5! (Weer niet: **7.Ka8? Db6! =**. Had wit echter **4.Dd6+?** gespeeld, dan zou thans gevolgd zijn **6.Ka7 Df7+** en **7...Db7+**. En had zwart, in de tekstvoortzetting, gekozen voor **6...Df2?**, dan zou er geen verdediging meer zijn na **7.Pc5**, met ondekbaar mat op d7) **7...Dg4!** (Wéér listiger dan **7...Dg7+ 8.Ka8! a3 9.Dc6+ Dc7 10.De6+ Kd8 11.Pb7+**) **8.Dd6!** (Thans zou **8.Ka8?** geen hout meer snijden wegens **8...a3!**, en **9.Pe6** gaat niet langer op, want dan volgt er **9...Da4**) **8...Dg7+** (Zoniet **9.Db8** mat) **9.Ka6!** (**9.Ka8? Dg2+**, enz., of **9.Kb6? Db2+ 10.Ka6 De2+ 11.Ka7 Db5!** =) **9...Df7(!)** (of **9...a3 10.Dc6+ Dc7+ - 10...Kd8 11.Pe6+ Ke7 12.Dc7+ Kxe6 13.Dxg7 - 11.De6+ Kb8 12.Pd7+ Kc8 13.Pb6+ Kd8 14.Dg8+ Ke7 15.Pd5+**) **10.Dc6+ Kd8** (**10...Dc7 11.De6+**, enz.) **11.Pb7+ Ke7 12.Dd6+ Ke8 13.Dd8** mat.

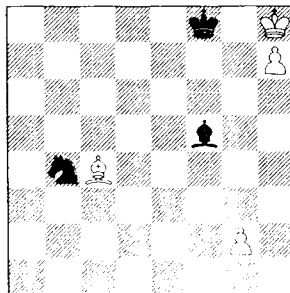
Geserveerd, samen met een schietgebedje ter bezwering van des studiekeomponisten aartsvijand: de lafhartig verscholen nevenvriend!

Demonstratie

door Harold van der Heijden

Harm Benak stuurde me een originele studie voor plaatsing in *EBUR*:

1.Lb5! Lg4 2.g3 Lf5 3.g4 Lxg4 4.Ld7! Ld1 5.La4! remise. Mijn computer (toch een 60 MHz Pentium) ging hiermee op toernooi-niveau akkoord. Toch was ik niet overtuigd en testte ook met een probleem-oplos programma (Alybadix). Dat hanteert een spe-

Benak: remise

ciaal algoritme om snel mat in xx te kunnen vinden. Na 1.Lb5 vond het inderdaad een mat in maximaal 8 zetten na **2...Pd5!**, bijv. **3.Le8 Pe7 4.Lf7 Ld7 5.Lh5 Le6 6.Le8 Lf7 7.Lxf7 Kxf7 8.g4 Pg6** mat.

Een nieuwe methode om (mat-achtige) studies te controleren?

Jammer, Harm.

STUDIES van Th.D.van Scheltinga

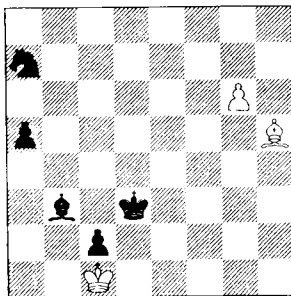
door Wouter Mees

Zoals u hebt kunnen lezen is Theo van Scheltinga, een van onze groten uit de vorige generatie, in juli van dit jaar op tachtigjarige leeftijd overleden. In het oktobernummer van *Schakend Nederland* heeft Hans Bouwmeester een "Herinnering." aan hem gewijd. Daarin staat vermeld dat Van Scheltinga tijdens de bezetting enige tijd in een sanatorium heeft doorgebracht, maar zijn ziekte, mede dankzij zijn sterke geest, heeft weten te overwinnen. Niet algemeen bekend, - of schoon: onder insiders wel degelijk! - is dat in deze periode van gedwongen inactiviteit enkele studies zijn ontstaan. Bij wijze van arbeidstherapie, mogen wij zeggen. De enkele maal dat deze studies ter sprake werden gebracht wuifde hij dat weg: het waren maar niemendalletjes. Een understatement: zijn studies zijn van behoorlijk kaliber. Toch zal men de naam Van Scheltinga niet in het "Historische Boek" aantreffen. Op mijn vraag "Waarom niet?" kreeg ik het vreemde antwoord - maar ik hoop dat ik het niet goed verstaan heb - : "Je kunt toch niet iedereen noemen". Een topspeler die eens van Tartakower gewonnen heeft, en tegen Al-

jechin remise heeft gemaakt is niet "iedereen", ook al heeft hij "slechts" vier of vijf studies op zijn naam staan. Maar oordeelt u zelf:

Th. D. van Scheltinga

Tijdschrift, 1941 (correctie)

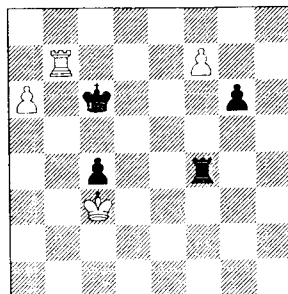
wit aan zet maakt remise

1.g7 Pc8 2.Lg6+ Kc3 3.Lh7 Pe7 4.g8D Pxc8 5.Lxg8 a4 6.Lh7 a3 7.Lxc2 a2 8.Lb1 a1D(T) pat. Echter onoplosbaar: 1...Pc6 2.Lg6+ Kc3 3.Lh7 Pb4! -, remedie: eerste zet couperen. In de oorspronkelijke stelling stond de wL op e8. Dan gaat ook

1.g7 Pc8 2.Lb5+ Kd4 3.La4 Lg8 4.Kxc2, of 2...Kc3 3.Lc4. Het middel is erger dan de kwaal.

Th. D. van Scheltinga

De Schaakwereld, 1942

wit aan zet maakt remise

Niet 1.Te7? Kd6! 2.a7 Kxe7 3.a8D Kxf7! remise. Daarom: **1.Kb4!**, een tempozet **1...g5 2.Kc3 g4**, en nu gaat wél: **3.Te7! Kd6 4.a7 Kxe7 5.a8D Kxf7 6.Dc6!** dreigt 7.Dc7+, maar niet 6.Da6? g3! 7.Dh6 Tf6 8.Dh7+ Kf8 9.Dh5 Kg7= of 7.Dd6 Tf3+ 8.Kxc4 g2=.

Teletekst

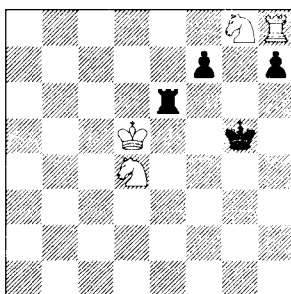
door Harm Benak

Zoals iedereen (hopelijk) weet, wordt teletekst (pagina 419) sinds begin van dit jaar door ARVES verzorgt. Ik krijg studies van mensen, die ik vervolgens bewerkt, en dan op teletekst zet.

Er zijn al aardig wat reacties van kijkers binnengekomen. Al die reacties waren terug te voeren op fouten op teletekst, waardoor studies onoplos- of nevenoplosbaar werden. Hieruit blijkt dat er flink wat mensen naar teletekst kijken, en dat die ook goed opletten. Helaas heeft ons dit nog geen lidmaatschap opgeleverd, maar onze naamsbekendheid groeit hierdoor wel (en ik hoop in de toekomst dan ook geen brieven meer te ontvangen die beginnen met "Geachte heer Arves...").

Tot nu toe zijn er drie studies gevonden die (waarschijnlijk) gekraakt zijn. De eerste heb ik zelf gevonden, de andere twee zijn door de Heer Penninck (uit België) ontdekt. Vooral de derde weerlegging is zeer verrassend.

In alle drie gevallen neem ik het diagram zoals dat op teletekst heeft gestaan. De echte studie kan langer zijn. Dit omdat de studie vaak niet in zijn geheel op teletekst past.

1) Pogosjants: wit wint

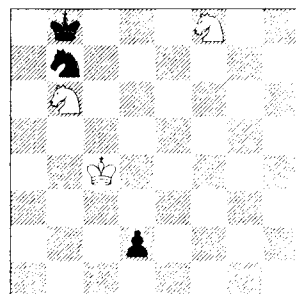
1) E. Pogosjants, 1989

Bedoelde oplossing: 1.Pxe6 fxe6+ 2.Ke5!! Kg7 3.Ph6! Kxh8 4.Kf6! e5 5.Kf7 e4 6.Kf8 e3 7.Pf7 mat. Dual: 1.Ph6! en zwart verliest ook.

2) A. Motor, 1989

Bedoelde oplossing: 1.Pb4! Pxb4! 2.Txb4 e1T! 3.Te4! Th1 4.Th4 Tb1 5.Tb4 Ta1 6.Tb1! Txa3 7.Tb3 remise.

Weerlegging: 1.Pb4! Pb2! (en dus geen 1...Pxb4! maar 1...Pxb4??).

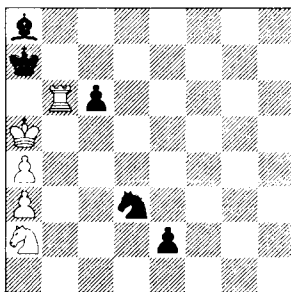

3) Kaseko: remise

3) D. Kaseko, 1989

Bedoelde oplossing: 1.Pfd7+ Ka7 2.Pc8+ Ka8 3.Pb6+ Ka7 4.Pc8+ Ka6 5.Pb8+ Ka5 6.Pc6+ Ka4 7.Pb6+ Ka3 8.Kc3!! d1D 9.Pc4+ Ka2 10.Pb4+ Ka1 11.Pc2+ Kb1 12.Pd2+ Kc1 13.Pb3+ Kb1 14.Pd2+ Ka2 15.Pb4+ Ka3 16.Pe4+ Ka4 17.Pb2+ en remise.

Echter na 5.Kb4!! gaat zwart geforceerd mat in 1! Merkwaardig dat de componist dit overzien heeft.

2) Motor: remise

Ik hoop dat ik U hierdoor weer gemotiveerd heb om zelf ook weer eens wat aan te leveren voor teletekst. Tot nu toe hebben slechts drie mensen wat aangeleverd; dit moet veel beter kunnen!

Inhoudsopgave 6e jaargang nummer 4

	pag
Redactioneel	1
Uw nieuwe voorzitter	2
Helaas	4
(Un)solved Mysteries	5
Toch Correct	6
ARVES-uitgaven	7
Welke zet ging vooraf? (3)	8
Boekbespreking: Man & Paard, 130 schitterende schaakstudies	11
Voordracht	12
De Saavedra-studie IV	20
De Saavedra-studie V	21
En tóch was ze correct!	22
Demonstructie	23
STUDIES van Th.D.van Scheltinga	24
Teletekst	25